

Oulun seudun ympäristötoimen ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma 2020–2024 päivitys 2023

Oulun seudun ympäristötoimi -liikelaitoksen johtokunta 23.11.2022 § 123

Sisällys

1	YLEINEN OSA	4
1.1	Johdanto.....	4
1.2	Toimintaympäristön muutokset	4
1.3	Ympäristöterveydenhuollon tavoitteet	5
1.4	Oulun seudun ympäristötoimen ympäristöterveydenhuoltoyksikkö	5
1.4.1	Valvonnan voimavarat ja tehtävät	5
1.4.2	Valvontahenkilöstön pätevyys.....	6
1.4.3	Koulutus.....	7
1.5	Oulun seudun ympäristötoimen toiminnalliset tavoitteet.....	7
1.6	Valvontasuunnitelman sisältö.....	10
1.6.1	Valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset ja riskinarviointi.....	10
1.6.2	Valvontaprojektit ja hankkeet	10
1.6.3	Valvontasuunnitelman laatiminen ja hyväksyminen.....	11
1.7	Valvonnan maksullisuus.....	11
1.8	Suunnitelmallisen valvonnan ulkopuoliset tehtävät	12
1.8.1	Varautuminen häiriötilanteisiin.....	13
1.9	Laadun kehittäminen	13
1.10	Tieto- ja tukijärjestelmät.....	14
1.11	Viestintä	14
1.12	Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu.....	15
1.13	Suunnitelman toteutumisen arviointi	15
1.14	Laki- ja säädösperusteet.....	16
2	OULUN SEUDUN YMPÄRISTÖTOIMEN ELINTARVIKELAIN VALVONTASUUNNITELMA 2023	17
2.1	Johdanto.....	17
2.2	Lainsäädäntömuutokset	17
2.3	Elintarvikevalvonnan resurssit.....	17
2.4	Suunnitelmallisen valvonnan kohteet.....	18
2.5	Elintarvikevalvontakohteiden rekisteröinti ja hyväksyminen	18
2.5.1	Alkutuotannon rekisteröinti	19
2.5.2	Rekisteröity elintarviketoiminta ja kontaktimateriaalitoiminta	20
2.5.3	Hyväksytyt elintarvikehuoneisto.....	20
2.6	Elintarvikehuoneistojen tarkastukset ja niiden sisältö.....	21

2.6.1	Rekisteröidyn elintarviketoiminnan tai kontaktimateriaalitoiminnan tarkastus	22
2.6.2	Hyväksytyin elintarvikehuoneiston tarkastus.....	22
2.7	Oiva-arviointijärjestelmä ja valvontatuloksen julkaisu Oiva-raporttina.....	23
2.7.1	Oiva-arvioinnin arvosanat ja niiden perusteet.....	24
2.8	Hallinnollisia pakkokeinot.....	24
2.8.1	Seuraamusmaksu	25
2.9	Valvontakohteen tarkastustiheys ja riskiluokitus	25
2.10	Muu kuin suunnitelmallinen valvontatyö.....	27
2.11	Elintarvikevalvonnan painopisteet.....	27
2.12	Suunnitelmallinen viranomaisnäytteenotto	28
2.12.1	Elintarvikevalvonnan projektit.....	29
2.12.2	Muu viranomaisnäytteenotto.....	30
2.12.3	Näytteenottajan pätevyys.....	30
2.13	Terveysvaaratilanteet ja takaisinvedot	30
2.14	Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi.....	30
2.15	Laki- ja säädösperusteet ja Ruokaviraston ohjeet	31
2.16	Liitteet.....	32
3	OULUN SEUDUN YMPÄRISTÖTOIMEN TERVEYDENSUOJELULAIN VALVONTASUUNNITELMA	
2023	33
3.1	Johdanto.....	33
3.1.1	Lainsäädäntömuutokset.....	33
3.2	Valvonnan painopisteet.....	33
3.3	Terveydensuojeluvalvonnan resurssit.....	34
3.4	Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheydet.....	35
3.5	Suunnitelmallisen valvonnan kohteet.....	37
3.6	Tarkastuksen sisältö	38
3.6.1	Päiväkotien ja koulujen suunnitelmalliset tarkastukset.....	38
3.6.2	Säteilylain valvonta terveydensuojeluvalvonnan yhteydessä.....	38
3.6.3	Uimavesien valvonta.....	38
3.6.4	Terveydensuojelulain tarkastusten yleinen sisältö valvontakohtedetypeittäin	39
3.7	Näytteenotto ja näytteiden tutkiminen	44
3.7.1	Talovesilaitokset.....	44
3.7.2	Uimahallit ja -altaat.....	44
3.7.3	Uimarantavedet	45
3.7.4	Puhtausnäytteet.....	45

3.7.5	Muu näytteenotto.....	45
3.7.6	Näytteenottajan pätevyys.....	45
3.8	Muu kuin suunnitelmallinen valvontatyö.....	46
3.9	Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi.....	46
3.10	Laki- ja säädösperusteet ja Valviran ohjeet.....	47
3.11	Liitteet.....	48
4	OULUN SEUDUN YMPÄRISTÖTOIMEN TUPAKKALAIN VALVONTASUUNNITELMA 2023	49
4.1	Johdanto.....	49
4.1.1	Lainsäädäntömuutokset	49
4.2	Tupakkalain valvonnan painopisteet 2020–2024	49
4.2.1	Omavalvonnan tukeminen	50
4.2.2	Yhteistyö ehkäisevän päihdetyön (EPT) kanssa	50
4.2.3	Tuotevalvonta ja markkinoinnin valvonta.....	50
4.3	Tupakkalain valvonnan resurssit.....	51
4.4	Tupakkalain mukaiset hakemukset ja ilmoitukset	51
4.4.1	Myyntiluvat ja ilmoitukset.....	51
4.4.2	Hakemus tupakointikiellon määräämisestä asuntoyhteisöön.....	52
4.5	Tarkastukset ja niiden sisältö	52
4.5.1	Tupakointikieltojen ja -rajoitusten valvonta	52
4.5.2	Tupakkatuotteiden myynti, mainonta ja esilläpito	53
4.6	Tarkastustiheys ja tarkastuksiin keskimääräisesti käytettävä aika	54
4.7	Muut tupakkalain mukaiset asiat	55
4.7.1	Nikotiinivalmisteiden myynnin valvonta	55
4.8	Laki- ja säädösperusteet.....	56
4.9	Liitteet.....	56

1 YLEINEN OSA

1.1 Johdanto

Ympäristöterveydenhuollon tavoitteena on ihmisten ja eläinten terveyden suojeleminen elinympäristössä vaikuttavilta haitallisilta tekijöiltä. Ympäristöterveydenhuollon toimintaa sääteleviä lakeja ovat elintarvikelaki (297/2021), terveydensuojelulaki (763/1994), tupakkalaki (549/2016) ja eläinlääkintähuoltolaki (765/2009). Kunnan valvontasuunnitelmavelvoitteesta on säädetty elintarvikelain 39 §:ssä, eläinlääkintähuoltolain 8 §:ssä, terveydensuojelulain 6 §:ssä ja tupakkalain 84 §:ssä.

Oulun seudun ympäristötoimen ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma sisältää elintarvikelain, terveydensuojelulain ja tupakkalain valvontasuunnitelmat. Eläinlääkintähuollon valvonnasta laaditaan erillinen valvontasuunnitelma. Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma on laadittu vuosille 2020–2024. Tässä vuoden 2023 päivityksessä on tehty tarvittavia muutoksia elintarvikelain, terveydensuojelulain ja tupakkalain valvontasuunnitelmiin. Päivityksessä on huomioitu ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisen valvontaohjelman 2020–2024 päivitys vuosille 2023–2024.

1.2 Toimintaympäristön muutokset

Vuonna 2022 alkaneen Ukrainan sodan vaikutukset ulottuvat myös ympäristöterveydenhuoltoon. Erilaiset energian ja materiaalien saatavuusongelmat voivat heijastua valvontaan esimerkiksi elintarvikkeiden pakkausmerkintöjen oikeellisuudessa. Sähkön hinnan kallistumisen seurauksena on mahdollista, että puulla lämmittäminen lisääntyy ja sen seurauksena syntyvien terveydelle haitallisten pienhiukkasten määrä ja niiden savuvalitusten määrä kasvavat. Riittämätön lämmitys voi heikentää rakennusten kuntoa ja johtaa pitemmällä aikavälillä terveyshaittojen syntymiseen.

Hyvinvointialueiden toiminta alkaa vuoden 2023 alussa. Yhteistyö tartuntatautiviranomaisen kanssa on tärkeä osa epidemioihin varautumista ja epidemiaselvitystyötä. On tärkeä varmistaa, että tämä yhteistyö jatkuu myös uudella hyvinvointialueella.

Terveydensuojelulain muutos astui voimaan vuoden 2022 alussa. Laissa tarkennettiin ilmoitusvelvollisuutta ja säädettiin vuonna 2022 käyttöön otettavasta tulevasta valvonnan perusmaksusta. Toukokuussa 2022 astui voimaan tupakkalain muutos, jonka vaikutuksista kunnan ympäristöterveydenhuollon viranomaisen tehtäviin kerrotaan osassa 4. Osa muutoksista tulee voimaan siirtymäajan jälkeen vuonna 2023. Kansalliseen talousvesiasetukseen on tulossa muutoksia 1.1.2023 alkaen.

1.3 Ympäristöterveydenhuollon tavoitteet

Valvonnan tavoitteena on varmistaa toimintaa säätelevien lakien noudattaminen neuvomalla ja ohjaamalla toiminnanharjoittajia ja kuluttajia, antamalla lausuntoja sekä tekemällä tarkastuksia ja ottamalla näytteitä. Valvonta on pääsääntöisesti suunnitelmallista ja perustuu riskien arviointiin. Valvontaa suunnataan niihin kohteisiin, joissa sille on eniten tarvetta. Valvontaviranomaisen on seurattava, että toimija myös poistaa epäkohdat. Tarvittaessa epäkohtien poistamiseksi käytetään hallinnollisia pakkokeinoja. Varautuminen häiriötilanteisiin on tärkeä osa toimintaa.

Vuosille 2020–2024 laaditun ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman teema on yhdenmukaisen valvonnan ja yhteistyön edistäminen. Tavoitteena on yhtenäistää valvontakäytäntöjä koko maassa ja turvata ihmisille terveellinen elinympäristö. Yhdenmukaisuuden edistämiseksi Oulun seudun ympäristötoimi mm. tekee viranomaisyhteistyötä eri viranomaistahojen kanssa (mm. tulli, poliisi, rakennusvalvonta) ja osallistuu keskusvirastojen koordinoimien valvontaverkostojen toimintaan.

1.4 Oulun seudun ympäristötoimen ympäristöterveydenhuoltoyksikkö

Oulun seudulla ympäristöterveydenhuollon valvontaviranomaisena toimii Oulun seudun ympäristötoimi -liikelaitos, joka on Oulun kaupungin liikelaitos. Ympäristöterveydenhuolto on ympäristötoimen yksi yksikkö. Muita yksiköitä ovat ympäristönsuojelu ja eläinlääkintähuolto. Ympäristöterveydenhuollon toimitilat ovat Oulussa Ympäristötalossa, osoitteessa Solistinkatu 2.

Ympäristötoimen toiminta-alue käsittää Oulun kaupungin ja Hailuodon, Kempeleen, Limingan, Lumijoen, Muhoksen sekä Tyrnävän kunnat. Seudun alueella on noin 250 000 asukasta.

Oulun seudun ympäristötoimi liikelaitoksen johtokunta on siirtänyt ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön mukaista toimivaltaansa ympäristöterveyden viranhaltijoille. Ajantasainen päätös on nähtävissä Oulun kaupungin Internetsivuilla. <https://www.ouka.fi/oulu/paatoksenteko-ja-hallinto/johtosaannot-ja-ohjeet>

1.4.1 Valvonnan voimavarat ja tehtävät

Ympäristöterveydenhuollon yksikössä on 19 virkaa. Yksikköä johtaa ympäristöterveyspäällikkö. Yksikössä on yksi terveydensuojelutarkastaja, yksi elintarviketarkastaja, yksi hygieenikko ja 15 terveystarkastajaa. Oulun seudun ympäristötoimen hallinnon yksikkö tuottaa valvonnan tarvitsemia tukipalveluja, kuten asianhallintajärjestelmään ja taloushallintoon liittyviä palveluja.

Ympäristöterveydenhuollon suunnitelma henkilöstövoimavarojen jakautuminen elintarvike-, terveydensuojelu - ja tupakkalain valvontaan vuodelle 2023 on esitetty

taulukossa 1. Suunnitelmassa esitetyn tupakkalain mukaiseen valvontaan sisältyy myös nikotiinikorvaustuotteiden valvonta. Taulukossa esitetyn lisäksi eläinlääkintähuolto tekee elintarvikevalvonnan eläinlääkäreille osoitettuja alkutuotannon tarkastuksia vuosittain yhteensä noin 0,8 htv verran. Ympäristöterveydenhuollon johtamiseen on varattu koko ympäristötoimessa 1,7 htv, josta 1 htv on ympäristöterveyspäällikön tehtävässä, 0,5 htv ympäristöjohtajan tehtävässä ja 0,2 htv vastaavan eläinlääkärin tehtävässä. Ympäristöterveydenhuollon johtaminen ei ole mukana taulukossa 1.

Taulukko 1: Henkilöstövoimavarojen jakautuminen valvontaan lakiperusteittain

Lakiperuste	HTV
Elintarvikelaki	10,75
Terveydensuojelulaki	6,25
Tupakka- ja lääkelaki	1
Yhteensä	18

Valvontasuunnitelmaa laadittaessa on otettu huomioon, että suunnitelmallisen valvonnan lisäksi ympäristöterveydenhuollon tehtäviin kuuluu myös suunnitelmallisten tarkastusten ulkopuolisia valvontatehtäviä. Terveysvaaratilanteisiin liittyvä valvonta priorisoidaan suunnitelmallista valvontaa tärkeämmäksi. Suunnitelmallisen valvonnan ulkopuoliset tehtävät on kuvattu kappaleessa 1.8. Työ-ajan seurannan perusteella tehty arvio työajan jakautumisesta eri tehtäviin on esitetty taulukossa 2.

Taulukko 2: Arvio työajan jakautumisesta tehtäväkohtaisesti

Tehtävä	% työajasta
Valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset	25
Muu valvonta	6
Luvat, ilmoitukset ja päätökset	4
Ennaltaehkäisy ja terveyden edistäminen	55
Muu	10
Yhteensä	100

Elintarvikevalvonnan lisäksi hygieenikko tekee myös sivutuotelain mukaisten laitosten ja toimijoiden valvontaa ja vastaa sivutuotelain mukaisesta ohjauksesta ja neuvonnasta Oulun seudun ympäristötoimen alueella yhdessä valvontaeläinlääkärin kanssa. Tarkastuksia sivutuotelain mukaisiin laitoksiin on vuosittain noin 1–3 kpl. Eläimistä saatavien sivutuotteiden valvonta on tarkemmin kirjattu eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelmaan.

1.4.2 Valvontahenkilöstön pätevyys

Valvontayksikössä varmistetaan, että tarkastuksia tekevillä henkilöillä on riittävä pätevyys ja asiantuntemus toimenkuvansa mukaisten tehtävien hoitamiseen. Osaaminen perustuu lainsäädännön edellyttämään tutkintoon, perehdytykseen, koulutuspäiviin ja yksikössä tapahtuvaan ajantasaisen tiedon ylläpitämiseen. Henkilöstön osaamisen kartoittaminen

on osa vuosittain käytävää kehityskeskustelua. Toimenkuviissa on otettu huomioon tavoite tarkastajien erikoistumisesta tietyille valvontasektorille. Yksikössä on tarkastajia, joiden toimenkuvaan kuuluu merkittävässä määrin tietyn lakiperusteen tai lakiperusteelle kuuluvan tietyn kohderyhmän mukaisten kohteiden valvontaa, kuten tupakkalain alaisten tuotteiden valvonta ja elintarvikevalvonnassa tuotantolaitosten valvonta. Erikoistuminen otetaan huomioon koulutuksiin osallistumisessa.

1.4.3 Koulutus

Vuosittain laadittavan koulutussuunnitelman keskeisenä asiana on työntekijöiden osallistuminen toimenkuvaansa kuuluviin koulutuksiin ja aluehallintoviranomaisen työnohjauspäiviin sekä suurten kaupunkien välisiin tapaamisiin. Yksikön sisällä annetaan koulutuspalautteita ja pidetään pätevyyttä yllä seuraamalla tiimikohtaisesti ajankohtaista lainsäädäntöä ja ohjeistusta sekä laatimalla ja päivittämällä tarkastus- ja perustamisohjeita. Lisäksi säännöllisissä yksikkö- ja tiimipalavereissa käsitellään yhdessä valvonnassa havaittuja ongelmia, lainsäädännön tulkintoja ja sovitaan yhteisistä toimintatavoista.

Tavoite on, että edellä mainituista osioista jokaiselle valvojalle kertyy vuosittainen työaika huomioiden kahdeksan koulutukseksi laskettavaa päivää vuodessa. Tämä vastaa noin 48 koulutustuntia valvojaa kohden. Koulutukset merkitään Oulun kaupungin henkilöstöjärjestelmään (Ess). Ympäristötoimen yksiköille on talousarviossa varattu erillinen koulutusmääräraha.

1.5 Oulun seudun ympäristötoimen toiminnalliset tavoitteet

Ympäristöterveydenhuollon toiminnalliset tavoitteet sisältyvät viiteen kaupunkistrategian painopistealueeseen: "Suomen yritysmuotoisin kansainvälinen kasvukeskus" (taulukko 3) ja "Oulu on hiilineutraali 2035" (taulukko 4) ja "Sivistys rakentaa osaavaa, kestävä ja kansainvälistä Oulua" (taulukko 5), "Oulussa jokaisella on mahdollisuus elää terveellistä ja turvallista elämää" (taulukko 6), "Oulussa on vaikuttavat palvelut, kestävä talous ja hyvinvoiva henkilöstö" (taulukko 7). Taulukoissa on esitetty ympäristöterveydenhuoltoon liittyvät toiminnalliset tavoitteet ja niiden mittarit.

Taulukko 3: Suomen yritysmuotoisin kansainvälinen kasvukeskus

Strateginen tavoite	Strateginen toimenpide vuosille 2022–2025	Talousarvion toimenpide ja mittari 2023
1.1 Varmistamme yritysten kilpailukyyn ja uudistumisen	3. Edistämme kansainvälistä vientitoimintaa ja tuemme markkinointia.	Elintarvikkeiden viennin edistäminen sujuvalla viranomaistoiminnalla.
	7. Kuulemme yrittäjiä niiden toimintaan vaikuttavassa päätöksenteossa ja huomioimme yritysten tarpeet.	Viranomaisluvut ja ilmoitukset käsitellään hyvän hallinnon periaatteita noudattaen viivytyksettä niille asetetuissa tavoiteajoissa Elinkeinoelämän viranomaisvalvonta toiminnan edellyttämällä tasolla ja valvontatoimet on suunnattu

Strateginen tavoite	Strateginen toimenpide vuosille 2022–2025	Talousarvion toimenpide ja mittari 2023
		säännöksissä ja määräyksissä asetettujen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumiseksi. ★
1.3 Kehitämme verkostoja ja ekosysteemejä	1. Toimimme ja vaikutamme aktiivisesti kansallisissa ja kansainvälisissä verkostoissa.	Yhteistyön aktiivinen ylläpitäminen ja hyödyntäminen toimialueen kuntien, aluehallinnon ja sidosryhmien kesken. 🔨

Taulukko 4: Oulu on hiilineutraali 2035

Strateginen tavoite	Strateginen toimenpide vuosille 2022–2025	Talousarvion toimenpide ja mittari 2023
3.2 Kestävä kaupunkirakenne	4. Mahdollistamme toimivalla ja turvallisella kaupunki-infralla miellyttävän arjen. - Vedenhankinnan turvaaminen	Varautuminen häiriötilanteisiin, ei yhtään vesivälitteistä epidemiaa ★
	4. Mahdollistamme toimivalla ja turvallisella kaupunki-infralla miellyttävän arjen. - Vedenhankinnan turvaaminen	Talovesilaitosten valvonta suunnitelman mukaisesti 🔨

Taulukko 5: Sivistys rakentaa osaavaa, kestävä ja kansainvälistä Oulua

Strateginen tavoite	Strateginen toimenpide vuosille 2022–2025	Talousarvion toimenpide ja mittari 2023
4.1 Oulu kasvattaa hyvinvoivia, välittäviä ja aktiivisia kuntalaisia yhdessä vahvoissa koulutuksen ja osaamisen verkostoissa	3. Oulussa on monipuoliset mahdollisuudet jatkuvaan oppimiseen. Olemme oppimisen ja koulutuksen edelläkävijä ja kansallisen kehittämisen kärjessä.	Oikea-aikainen ja oikein kohdistettu tiedotus; Julkaisut 2-4 kpl Raportit 1-2 kpl Tiedotteet 10-15 kpl Ympäristötietoisuuskampanjat 🔨

Taulukko 6: Oulussa jokaisella on mahdollisuus elää terveellistä ja turvallista elämää

Strateginen tavoite	Strateginen toimenpide vuosille 2022–2025	Talousarvion toimenpide ja mittari 2023
5.1 Mahdollistamme ihmisten kohtaamisen ja yhteisöllisen toiminnan sekä turvallisen elinympäristön.	3. Tarjoamme turvallisen elinympäristön kaikille oululaisille	Elintarvikkeiden laatu hyvä, ei yhtään elintarvikevälikkeistä epidemiaa ★
	3. Tarjoamme turvallisen elinympäristön kaikille oululaisille	Elintarvikevalvonnassa huomioidaan painopisteenä olevien asioiden valvonta. Elintarvikevalvonnan Oiva-tarkastuksilla todettujen epäkohtien saattaminen määräystenmukaisiksi. Omavalvonnan toimivuutta ja elintarvikkeiden laatua seurataan valvontaprojektein. Tuloksia verrataan edelliseen seurantakertaan. Sisäilman laatu terveysuojelulain

Strateginen tavoite	Strateginen toimenpide vuosille 2022–2025	Talousarvion toimenpide ja mittari 2023
		edellyttämällä tasolla suurimmassa osassa kouluja ja päiväkoteja. Terveet tilat 2028 – toimenpideohjelman toteuttaminen. EU-uimarantojen vesien laatu täyttää EU-kriteerit, EU-uimarantojen luokitus vähintään tyydyttävä. 🔨
5.2 Tuemme oululaisten hyvinvointia ja toimintakykyä kehittämällä ennaltaehkäiseviä toimia	2. Hyvinvoinnin edistämistyötä tehdään yhteistyössä eri toimijoiden kanssa	Häiriötilanteiden ja poikkeusolojen suunnitelman ylläpito, perehdyttäminen ja häiriötilanneharjoituksiin osallistuminen. 🔨

Taulukko 7: Oulussa on vaikuttavat palvelut, kestävä talous ja hyvinvoiva henkilöstö

Strateginen tavoite	Strateginen toimenpide vuosille 2022–2025	Talousarvion toimenpide ja mittari 2023
6.1 Parannamme kuntalaisten palvelutyytyväisyyttä	1. Kehitämme vaikuttavia ja tehokkaita palveluita ja toimintaamme ihmislähtöisesti tietoon perustuen. Palveluverkkomme ja sähköiset palvelumme muodostavat ehjän palvelukokonaisuuden.	Laadunhallinnan suunnitelma on laadittu ja sisäiset auditoinnit toteutettu yksiköittäin 🔨
6.2 Hoidamme taloutta kestävästi ja olemme vastuullinen toimija	2. Hyödynnämme digitalisaation mahdollisuudet toiminnan tehostamisessa.	Ympäristöterveydenhuollon tietojärjestelmän kehittäminen (VATI) valtakunnallisen aikataulun mukaisesti 🔨
	6. Edistämme toiminnassamme taloudellista, sosiaalista, ja ympäristöllistä kestävyttä.	Ympäristöä vähemmän kuormittavien valintojen ja hankintatapojen vakiinnuttaminen hankinnoissa. 🔨
6.3 Olemme vetovoimainen kaupunkityöpaikka	3. Varmistamme tarvittavan osaamisen ja osaamisen kehittämisen strategisten tavoitteidemme saavuttamiseksi.	Henkilöstö- ja koulutussuunnitelman toteutuminen Henkilöstön määrä mahdollistaa edellytettyjen tehtävien toteutumisen Yksikkökohtaiset kehittämispäivät 🔨
	4. Työhyvinvointimme paranee ja työkyvyttömyyden kokonaiskustannukset vähenevät.	Parantamistoimenpiteiden suuntaaminen Kunta10-kyselyn kehittämiskohteille Sairauspoissaolot alle 3,5 % 🔨

★ = kaupunginvaltuustoon nähden sitovat tavoitteet

🔨 = ympäristötoimen johtokunnan toiminnalliset tavoitteet

1.6 Valvontasuunnitelman sisältö

Terveydensuojelun ja tupakkalain suunnitelmissa on huomioitu Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviran valtakunnalliset valvontaohjelmat vuosille 2020–2024. Elintarvikevalvonnan valvontasuunnitelmassa on otettu huomioon Ruokaviraston julkaisema Elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma 2021–2024.

1.6.1 Valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset ja riskinarviointi

Valvontasuunnitelman mukainen tarkastus voi kohdistua tiloihin, toimintatapoihin, olosuhteisiin, asiakirjoihin tai tuotteisiin. Yksittäinen tarkastus voi pitää sisällään koko kohteen tarkastuksen tai vain jonkin osa-alueen tarkastuksen. Tarkastukset voivat sisältää myös näytteenottoa ja mittauksia, joilla arvioidaan kohteessa harjoitettavan toiminnan tai siellä valmistettavien tuotteiden tai tarjottavien palveluiden määräästenmukaisuutta ja mahdollisia terveyshaittoja.

Muita tarkastuksia tehdään tarvittaessa pääasiassa valitusten tai muiden viranomaisten esittämien valvontapyyntöjen perusteella. Tarkastukset voidaan tehdä ennalta ilmoittamatta tai sopimalla tarkastusaika. Tarkastuksesta ilmoittaminen ei saa vaarantaa tarkastuksen tarkoituksen toteutumista.

Valvontakohteiden valvonnan tarve määräytyy keskusvirastojen tekemän riskinarvioinnin ja riskiluokituksen perusteella. Keskusvirastojen ohjeissa on annettu riskinarviointiin perustuva keskimääräinen tarkastustiheys valvontakohdetyypeittäin. Elintarvike-, terveydensuojelu- ja tupakkalain valvontasuunnitelmien liitteisiin (liitteet 1–3) on kirjattu valvontakohteiden määrä, niiden tarkastustiheys ja tarkastukseen kuluva aika. Toimi- alakohtaisiin valvontasuunnitelmiin on kirjattu valvontayksikön omat tarkastustavoitteet, jotka ovat käytettävissä olevien resurssien perusteella 70 % keskusviranomaisten tavoitteesta. Talousvesilaitosten ja hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen (aikaisemmin laitokset) osalta tarkastustavoite on kuitenkin 100 % keskusvirastojen ohjeistamasta tavoitteesta.

1.6.2 Valvontaprojektit ja hankkeet

Ympäristötoimen tavoitteena on toteuttaa vuosittain 1–3 ympäristöterveydenhuollon projektia. Nämä on mainittu tarkemmin toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa. Projektit voivat olla osa valtakunnallisia tai alueellisia valvontaprojekteja tai ne voivat olla ympäristötoimen omia projekteja, joiden avulla kartoitetaan tiettyjen valvontakohderyhmien tai valvonnan osa-alueiden vaatimustenmukaisuuden tasoa. Taustalla on joko keskusviranomaisen, aluehallintoviranomaisen tai valvontayksikön painopisteeksi valitsema valvontasektori. Tulosten perusteella voidaan kohdistaa valvontaa ja suunnata voimavaroja tarkemmin riskialueille.

Ympäristöterveydenhuollon yksikkö on yhteistyökumppanina Oulun yliopiston vetämässä hankkeessa "Vastustuskykyinen kaupunki: Kaupunkisuunnittelu

pandemioiden ennalta ehkäisyn välineenä”.

1.6.3 Valvontasuunnitelman laatiminen ja hyväksyminen

Oulun seudun ympäristötoimen johtokunta hyväksyy valvontasuunnitelman suunnitelmakautta edeltävän vuoden loppuun mennessä. Hyväksymisen yhteydessä kirjataan myös seurantatapa. Tämän jälkeen valvontasuunnitelma päivitetään vuosittain ja päivitys viedään johtokunnan käsiteltäväksi. Hyväksytty valvontasuunnitelma tai sen päivitys toimitetaan aluehallintovirastoon ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen hallintajärjestelmän (VYHA) kautta.

1.7 Valvonnan maksullisuus

Kunnan valvontaviranomaisen on perittävä toimijalta valvontaan liittyvät lakiperusteiset maksut hyväksymänsä taksan mukaisesti. Oulun seudun ympäristötoimen taksa on hyväksytty erillisenä ja se viedään johtokunnan hyväksyttäväksi aina päivityksen jälkeen. Voimassa oleva taksa löytyy ympäristötoimen Internet-sivuilta. Kertyneet tulot tulevat ympäristöterveydenhuollon yksikölle ja niitä käytetään toiminnan voimavarojen turvaamiseen.

Elintarvikelain ja terveydensuojelulain valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset ja näytteiden tutkiminen ovat toimijoille maksullisia. Maksu määräytyy tarkastukseen käytetyn ajan mukaan. Valvontakohtetyypin tarkastukseen keskimääräisesti käytetyn ajan arvioimisessa on otettu huomioon tarkastuksen tarkoitus, tarkastuksen valmistelu, tarkastuksen sisältö sekä tarkastuskertomuksen laatiminen. Tarkastuksiin voi kuulua seurantatarkastuksia tai jälkivalvontaa. Myös nämä tarkastukset ovat maksullisia. Ilmoitusten ja hakemusten käsittelystä peritään maksu.

Elintarvikelain uudistuksen myötä elintarvikevalvonnan piirissä olevilta valvontakohteilta peritään vuosittain 150 euron suuruinen valvonnan perusmaksu. Maksu peritään aina kalenterivuoden alussa. Perusmaksua ei peritä ns. vähäriskiseksi luokitellusta elintarviketoiminnasta, kyläkaupoilta, rekisteröidyn alkutuotannon toimijoilta, kuten maidontuotannosta. Rekisteröidyn alkutuotannon perustarkastuksista ei peritä enää maksuja. Kuitenkin, jos rekisteröityyn alkutuotantoon tehdään uusintatarkastus jonkin laiminlyönnin johdosta, silloin tarkastuksesta peritään maksu.

Terveydensuojelulain muutoksen myötä vastaava 150 euron suuruinen valvonnan perusmaksu peritään myös terveydensuojelulain valvonnan piirissä olevilta valvontakohteilta laissa esitetyn taulukon mukaisesti.

Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden sekä nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntilupahakemusten myöntämisestä sekä nikotiininesteiden ja tukkumyynti-ilmoitusten käsittelystä peritään taksan mukainen maksu. Suunnitelmallisen valvonnan kohteina olevilta vähittäis- ja tukkumyyjiltä peritään vuosittainen valvontamaksu. Vuosittainen myynti-pistekohtainen valvontamaksu on 500 euroa. Valvontasuunnitelman

mukaiset tarkastukset sisältyvät vuosimaksuun. Muu tupakkalain valvonta, kuten ravintoloiden tupakointitilojen valvonta, on maksutonta. Tupakointikieltoa koskevan hakemuksen käsittelystä perittävä maksu perustuu hakemuksen käsittelystä aiheutuviin kustannuksiin.

1.8 Suunnitelmallisen valvonnan ulkopuoliset tehtävät

Suunnitelmallisen valvonnan ulkopuolisia tehtäviä ovat mm. elintarvike- ja talousvesivalitusten selvittäminen, valvontapyynnöt, varautuminen häiriötilanteisiin, ilmoitusten ja hakemusten käsittely sekä hallinnolliset pakkokeinot. Lisäksi yksikkö vastaa Ruokaviraston, aluehallintoviraston ja Valviran kyselyihin ja mahdollisiin hallintokanteluihin. Toiminnan kehittämiseksi tehtävä laatutyö ja sidosryhmien yhteistyökokouksiin osallistuminen ovat niin ikään valvontasuunnitelman ulkopuolista työtä. Suunnitelmallisen valvonnan ulkopuolisiin tehtäviin kuuluu työajasta yli 50 %.

Suuria yleisötilaisuuksia valvotaan vuosittain elintarvikelain, terveydensuojelulain ja tupakkalain osalta. Tämä valvonta ei sisälly suunnitelmallisen valvonnan tarkastusmääriin. Oulun seudulla säännöllisesti toistuvia suuria yleisötilaisuuksia on noin 20 kpl. Vuoden aikana pyritään tarkastamaan noin 2–5 yleisötilaisuutta. Tarkastusmäärä tarkentuu valvontavuoden aikana, kun ympäristötoimi saa tiedon toteutuvista tilaisuuksista.

Työaikaa kuluu myös sellaisten lakisääteisten kunnalta edellytettyjen tehtävien hoitamiseen, joita ei ole määritelty ympäristöterveydenhuollon lainsäädännössä, kuten alusten saniteettitarkastukset ja lääkelain mukainen nikotiinivalmisteiden myynnin valvonta vähittäismyyntipaikoissa. Tartuntatautilain mukaiset valvontapyynnöt kuuluvat myös ympäristöterveydenhuollolta edellytettyihin tehtäviin.

Ympäristöstä aiheutuvien terveyshaittojen estämiseksi jo suunnittelun ja päätöksenteon aikana, annetaan lausuntoja muille viranomaisille mm. ympäristö- ja rakennusluvista, sekä kaavoituksesta. Lausuntoja annetaan myös mm. erilaisista ohje- ja lakiluonnoksista. Ympäristöterveydenhuolto antaa vuosittain noin 100 lausuntoa. Näistä suurin osa on rakennuslupia koskevia ja toiseksi suurin osa liittyy ympäristölupiin. Asumisterveysvalvontaan kuuluu neuvonta ja ohjaaminen sekä terveyshaittaepäilyihin liittyvät asunnontarkastukset. Sisäilman valvontaan sisältyvät mm. koulujen ja päiväkotien sisäilmaneuvoittelut.

Toimijoiden ohjausta ja neuvontaa tehdään mm. valvonnan yhteydessä ja yhteydenottopyyntöihin vastaamalla. Ympäristöterveydenhuollon neuvontapuhelimeen vastataan päivittäin klo 9–15 välisenä aikana. Neuvontaa annetaan myös päivittäin seurattavan Oulun seudun ympäristötoimen yhteisen sähköpostin kautta. Vuonna 2023 ohjaus ja neuvonta lisääntyy toimijoille suunnatun koulutuksen muodossa. Suunnitelmallisen valvonnan ulkopuolisia tehtäviä on kuvattu tarkemmin toimialakohtaisissa suunnitelmissa.

1.8.1 Varautuminen häiriötilanteisiin

Oulun seudun ympäristötoimi on laatinut erillisen, koko toimialuetta koskevan varautumissuunnitelman. Suunnitelma päivitetään vuosittain. Ympäristötoimi osallistuu muiden viranomaisten järjestämiin valmiusharjoituksiin ja suunnittelee myös omia häiriötilanneharjoituksia yhteistyötahojen kanssa.

Varautumissuunnitelmaan sisältyy mm. elintarvike-, talous- ja uimavesivälitteisten epidemioiden selvittämiseen tarvittavien yhteistyötahojen yhteystiedot ja viestintäsuunnitelma. Oulun kaupungin ja muiden seudun kuntien epidemiaselvitystyöryhmät kokoontuvat vuosittain. Ryhmään kuuluvat Oulun seudun ympäristötoimen toiminta-alueen kuntien tartuntataudeista vastaavat lääkärit ja terveydenhoitajat. Tarvittaessa vesilaitosten edustajat kutsutaan työryhmään. Yksittäisen epidemian selvittämiseksi työryhmä kutsutaan koolle tarvittavin osin. Vuoden 2023 alusta yhteistyö epidemiaselvitystyöryhmien kanssa jatkuu hyvinvointialue Pohteessa.

Epidemioiden selvittämiseen laadittu ohjeistus sisältyy myös ympäristötoimen varautumissuunnitelmaan. Ruokamyrkytystutkimuksen keskeinen tavoite on nopea sairastumisen aiheuttajan ja lähteen etsiminen, jotta voidaan estää epidemian mahdollinen leviäminen ja saada ehkäisevät toimenpiteet käyntiin.

Oulun seudun ympäristötoimi kehittää omaa pandemiavalmiuttaan arvioimalla toimintansa riskejä ja päivittämällä varautumissuunnitelmaa tältä osin. Varautumissuunnitelmassa huomioidaan mm., kuinka Oulun seudun ympäristötoimen oma toiminta turvataan pandemiatilanteessa tai muissa vastaavissa yhteiskunnan muutoksissa.

1.9 Laadun kehittäminen

Ympäristöterveydenhuollolla on käytössä Envirovetin LaatuNet – laadunhallintajärjestelmä. Järjestelmä on suunniteltu kuntien valvontayksiköiden käyttöön. LaatuNet-järjestelmään mm. tallennetaan laadunhallintaan liittyviä asiakirjoja. Yksikkö kehittää omia toimintatapojaan kirjaamalla toiminnassa havaittuja poikkeamatilanteita ja tarvittaessa uudistaa toimintatapoja. Lisäksi valvontavuonna toteutetaan yksi toiminnan kehittämisprojekti.

Yksikön toimintaa arvioidaan ulkopuolisissa ja sisäisissä arvioinneissa. Ulkopuolisia arviointeja ovat mm. Ruokaviraston auditoinnit ja PSAVI:n arviointi- ja ohjauksenkäynnit. Sisäisiä arviointeja ovat mm. sisäiset auditoinnit, joita tehdään vuosittain 1–3 kappaletta. Lisäksi yksikkö osallistuu LaatuNetin järjestämiin interkalibrointeihin 1–2 kertaa vuodessa. Erilaisista sisäisistä ja ulkoisista arvioinneista sekä interkalibroinneista saatava palaute käsitellään yksikössä ja huomioidaan toimintatapojen kehittämisessä.

1.10 Tieto- ja tukijärjestelmät

Tietojärjestelmä: Valvontakohteet ja niihin kohdistuneet suoritteet kirjataan valtakunnalliseen Ympäristöterveydenhuollon valvonnan- ja tiedonhallinnan järjestelmään VATI:iin. Järjestelmä otettiin käyttöön 21.1.2019. Elintarvike- ja terveydensuojelulain mukaiset todistukset tehdään VATI-tietojärjestelmässä. VATI:n rekisteriseloste on Ruokaviraston ylläpitämä.

Asiakaspalaute: Ympäristötoimeen voidaan lähettää sähköisesti palautetta osoitteeseen ymparisto@ouka.fi sekä Oulun kaupungin sähköisen palautejärjestelmän kautta (e-palaute). Ruokamyrkytyspäilyilmoituksen voi tehdä ympäristöterveydenhuollon kotisivuilla olevan sähköisen lomakkeen avulla. Viestit välitetään sille viranhaltijalle, jonka valvontaan asia kuuluu. Nettisivujen kautta voi tehdä pyynnön asunnon terveyshaittaa koskevasta selvityksestä. Ympäristötoimi on mukana kuluttajille ja toimijoille suunnatun SAHA eli sairastumis- ja haittaepäilyilmoituspalvelun pilotissa. Sen kautta voi ilmoittaa sairastumisesta tai muusta reaktiosta, jonka epäillään aiheutuneen elintarvikkeesta, talous- tai uimavedestä ja haitasta, joka on havaittu elintarvikkeessa, talous- tai uimavedessä.

Oulun seudun ympäristötoimi on ottanut käyttöön ympäristöterveydenhuollon sähköisen ilmoituspalvelun (Ilppa) vuonna 2021. Ilpassa toimija voi ilmoittaa elintarvikelain ja terveydensuojelulain mukaisesta toiminnastaan. Lisäksi Oulun seudun ympäristötoimen nettisivuilta löytyy lomakkeet, joilla voi tehdä ympäristötoimeen ilmoituksen toiminnan aloittamisesta.

Viranhaltijapäätökset ja todistukset: Elintarvike-, terveydensuojelu- ja tupakkalain mukaiset päätökset tehdään Oulun kaupungin Loota asianhallintajärjestelmässä.

1.11 Viestintä

Oulun seudun ympäristötoimi noudattaa Oulun kaupungin yhteisiä ohjeita tiedottamisessa. Ympäristötoimella on viestintäsuunnitelma.

Oulun seudun ympäristötoimella on kotisivut Oulun kaupungin sivuilla osoitteessa: <http://www.ouka.fi/oulu/ymparisto-ja-luonto/ymparistoterveydenhuolto>. Sivuilta löytyy perustietoa ympäristöterveydenhuollon asioista. Ympäristöterveydenhuollon tiedotteet näkyvät sekä Uutiset -osiossa kaupungin etusivuilla, että Ympäristö ja luonto -sivustojen ajankohtaisissa asioissa. Internet-sivuilla on lisäksi luettavissa Ympäristötoimen julkaisut ja raportit. Sivustoilta löytyvät lisäksi ympäristötoimen johtokunnan kokospöytäkirjat.

Oulun kaupunki uusii verkkosivut vuoden 2023 aikana ja samalla uusitaan myös ympäristötoimen sivut. Uudet ouka.fi -sivut otetaan käyttöön vuoden 2023 loppuun mennessä.

Oulun seudun ympäristötoimi laatii tiedotteita ajankohtaisista asioista. Tiedotteita

suunnataan toimijoille, yhteistyökumppaneille ja kuntalaisille. Tiedotteiden julkaisujen ajankohtia suunnitellaan etukäteen viestintäkalenteriin. Tiedotteet julkaistaan kotisivuilla sekä toimitetaan tiedotusvälineille ja asianosaisille toimijoille. Tiedotteita jaetaan myös kaupungin sosiaalisessa mediassa. Toimijoita koskevien tiedotteiden jakoa varten kohdetietojärjestelmästä voidaan poimia tarvittaessa tietyn tyyppisten kohteiden yhteystiedot ja toimittaa tiedotteita suoraan näihin kohteisiin.

Häiriötilanteissa, kuten epidemiatilanteissa, noudatetaan varautumissuunnitelmaan kirjattua viestintäsuunnitelmaa. Ympäristötoimi voi tarvittaessa pyytää apua myös Oulun kaupungin keskushallinnon tiedottajilta. Hätä- tai viranomaistiedotteet tehdään pelastusviranomaisen kautta.

Ympäristötoimella on käytössä viranomaisradioverkossa (VIRVE) toimiva puhelin viranomaisten välistä yhteydenpitoa varten. Oulun Veden kanssa on käytössä kaupungin viranomaisverkkoon kuuluva puhelin. Häiriötilanteissa voidaan hyödyntää myös valvontakohdetietojärjestelmän yhteystietoja. Ympäristöterveydenhuolto osallistuu Oulun kaupungin järjestämiin valmiusharjoituksiin, jossa tiedottamisen harjoittelu on keskeinen asia.

1.12 Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu

Valvontaviranomaisen viranomaisvalvontaa varten ottamat tai otattamat näytteet tutkitaan kyseisiä tutkimuksia tekemään hyväksytyissä laboratorioissa. Hyväksytyistä laboratorioista on Ruokaviraston pitämä rekisteri.

Valvontasuunnitelman mukaisten viranomaisnäytteiden ottoon voidaan käyttää myös ulkopuolista asiantuntijaa. Näytteenottajien pätevyysvaatimukset on kuvattu elintarvikenäytteiden osalta elintarvikevalvonnan suunnitelmassa ja talous- ja uimavesinäytteiden osalta terveydensuojelulain valvontasuunnitelmassa.

Sisäilman terveyshaitan selvittämiseen kuuluvat tutkimukset näytteenottoineen kiinteistönomistajan tai -haltijan tulee ostaa kyseiseen toimintaan erikoistuneilta yrityksiltä. Käytettävän laboratorion tulee olla Ruokaviraston hyväksymä kyseisen tutkimusmenetelmän osalta. Myös melusta aiheutuvan sisätilojen terveyshaitan tutkimukset kiinteistönomistajan tai -haltijan tulee ostaa melumittauksiin erikoistuneelta yritykseltä. Ympäristötoimen yksiköllä on mahdollista tehdä mahdollisen meluongelman selvittämiseksi alustavia suuntaa antavia mittauksia.

1.13 Suunnitelman toteutumisen arviointi

Oulun seudun ympäristötoimen johtokunta arvioi valvontaohjelman toteutumisen vuosittain maaliskuun loppuun mennessä. Arvioinnissa otetaan huomioon seuraavat tekijät:

- Suunnitellun valvonnan, painopistealueiden ja tarkastusten kattavuus

- Tarkastusten ja näytteiden määrät
- Valvonnasta saadut tulot ja niiden kohdentuminen
- Voimavarat ja yhteistoiminta-alueen toimivuus
- Toiminnan kehittämistarpeet
- Mahdolliset toiminnan tarkastamiset (auditoinnit)
- Valvonnan vaikuttavuus

Valvonnan kattavuus ja toteutuminen arvioidaan valvontakohdetyypeittäin ja painopistealueittain. Valvontasuunnitelman toteutumista arvioidaan neljännesvuosittain. Tarvittaessa valvontaa voidaan kohdentaa toteutumisen mukaan myös kesken vuotta. Ympäristötoimen välitilinpäätöksen yhteydessä arvioidaan toiminnallisten tavoitteiden toteutumista. Varsinaisesti tavoitteiden toteutumista tarkastellaan vuosiyhteenvedossa. Toteutuneita tarkastus- ja näytteenottomääriä verrataan valvontasuunnitelmassa esitettyihin määriin. Työajanseurannalla kartoitetaan, kuinka paljon voimavaroja on käytetty eri lakiperusteiden mukaiseen valvontaan.

Ympäristötoimen johtokunnan hyväksymän selvityksen valvontasuunnitelman toteutumisesta ja toimialakohtaiset toteutumaraportit Oulun seudun ympäristötoimi toimittaa Pohjois-Suomen aluehallintovirastoon vuosittain seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä Ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen hallintajärjestelmän (VYHA) kautta.

1.14 Laki- ja säädösperusteet

- Elintarvikelaki (297/2021)
- Terveydensuojelulaki (763/1994)
- Tupakkalaki (549/2016)
- EU:n valvonta-asetus (625/2017)
- Ruokavirasto ja Valvira; Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma vuosille 2020–2024

2 OULUN SEUDUN YMPÄRISTÖTOIMEN ELINTARVIKELAIN VALVONTASUUNNITELMA 2023

2.1 Johdanto

Elintarvikevalvonnan tavoitteena on varmentaa elintarvikkeiden ja kontaktimateriaalien turvallisuus, elintarvikkeiden hyvä terveydellinen ja muu elintarvikesäännösten mukainen laatu ja siten suojella kuluttajan terveyttä ja taloudellisia etuja. Valvonnan tavoitteena on myös varmentaa, että elintarvikkeista ja kontaktimateriaaleista annettava tieto on totuudenmukaista ja riittävää ja ettei se johda kuluttajaa harhaan.

Elintarvikevalvonnan tulee kohdistua kaikkiin toimijoihin säännöllisesti, yhtenäisellä tavalla ja pääsääntöisesti ilman ennakoilmoitusta. Elintarvikevalvontaa toteutetaan Oiva-järjestelmällä, jolla myös annetaan kuluttajalle tietoa yritysten valvonnan tuloksista. Valvontakohteiden tarkastustiheydet on määritelty Ruokaviraston riskiluokitusohjeiden mukaisesti. Kohteiden tarkastustiheydet vaihtelevat välillä kerran viidessä vuodessa - kahdeksan kertaa vuodessa. Osaa alkutuotannosta ja ns. vähäriskiseksi luokiteltua elintarviketoimintaa valvotaan ainoastaan tarvittaessa.

Elintarvikevalvonnassa huomioidaan valtakunnalliset ja valvontayksikön omat elintarvikevalvonnan painopisteet. Valvontayksikkö osallistuu valtakunnallisiin valvontaprojekteihin ja toteuttaa omia valvontaprojekteja.

2.2 Lainsäädäntömuutokset

Vuonna 2023 voimaan astuvia elintarvikelainsäädäntöuudistuksia ei ollut tiedossa valvontasuunnitelman laatimisen aikaan.

2.3 Elintarvikevalvonnan resurssit

Elintarvikevalvontaan on varattu 10,75 htv ympäristöterveydenhuollon yksikössä. Elintarvikevalvontaa tekeviä tarkastajia on yhteensä 11. Heistä yksi tekee myös terveydensuojeluvälvontaa vuosittain noin 0,25 htv:n verran. Elintarviketarkastajan tehtävänkuvaan sisältyy suunnitelmallisen valvonnan lisäksi mm. elintarviketiimin vetäminen ja varautumis- ja epidemiaselvitystyötä. Hygieenikon tehtävänkuvaan sisältyy suunnitelmallisen valvonnan lisäksi mm. sivutuotelain mukaista valvontaa ja varautumis- ja epidemiaselvitystyötä. Elintarvikevalvonta hankkii valvonnan tueksi näytteenottopalveluita yhteistyölaboratoriolta.

Elintarvikevalvontaa tekevät edellisten lisäksi myös eläinlääkintähuollon yksikössä olevat eläinlääkärit yhteensä 0,8 htv:n verran. Tämä sisältää vain alkutuotannon maidon- ja munantuotannon sekä tarvittaessa lihantuotannon valvontaa. Tämä 0,8 htv ei sisälly ympäristöterveydenhuollon yksikön elintarvikevalvonnan 10,75 htv:n kokonaisresurssimäärään.

Oulun seudun ympäristötoimen oma tarkastustavoite on käytettävissä olevien resurssien perusteella 70 % Ruokaviraston ohjeistamasta tavoitteesta. Hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen osalta tarkastustavoite on kuitenkin 100 % Ruokaviraston ohjeistamasta tavoitteesta. Tarkastusten toteutumista seurataan neljännesvuosittain yksikköpalavereissa. Tarkastusten suunnittelussa huomioidaan vuosittain syntyvä noin 30 % vaje tarkastuksissa ja tarkastukset pyritään kohdentamaan eniten myöhässä oleviin kohteisiin. On huomioitava, että valvontasuunnitelman mukaisiin tarkastuksiin laskettaviin seurantatarkastuksiin menee noin yksi henkilötyövuosi elintarvikevalvonnan resursseista.

Ruokaviraston ohjeistukseen mukaan tarkastustehokkuustavoite on keskimäärin 110 tarkastusta/htv. Tarkastustehokkuus on ollut valtakunnallisesti keskimäärin 80 tarkastusta/htv. Oulun seudun ympäristötoimen vuoden 2023 toimintatyyppien kokonaistarkastusmäärä huomioiden tarkastustehokkuus olisi 106 tarkastusta/htv ja 70 % tavoite huomioiden tarkastustehokkuuden olisi noin 76 tarkastusta/htv.

Neuvonta ja ohjaus vievät elintarvikevalvonnan resursseista merkittävän osan. Työajanseurannan perusteella noin neljäsosan. Oulun seudun ympäristötoimen valvonta-alue on laaja. Suurin osa valvontakohteista on enintään 30 minuutin ajomatkan päässä, mutta valvontakohteita on myös kauempana ja hankalasti saavutettavissa esimerkiksi lauttayhteyden takana. Kauimpana oleviin valvontakohteisiin on lähes puolentoista tunnin ajomatka. Valvontasuunnitelman ulkopuolista työtä on kuvattu tarkemmin kappaleessa 2.10.

2.4 Suunnitelmallisen valvonnan kohteet

Elintarvikelain mukaan valvontaviranomaisella tulee olla ajan tasalla olevat tiedot kaikista alueensa elintarvikevalvontakohteista (elintarvikelaki 79 §). Oulun seudun ympäristötoimen elintarvikevalvontakohteet on kirjattu Ruokaviraston ylläpitämään yhteisrekisteriin (VATI). Ympäristötoimen valvontaan kuuluvat seuraavat elintarvikevalvontakohteet:

- hyväksytty elintarvikehuoneisto 20 kpl
- rekisteröity elintarviketoiminta 1641 kpl
- rekisteröity kontaktimateriaalitoiminta 18 kpl
- rekisteröity alkutuotanto on 199 kpl

Elintarvikevalvontakohteiden erilaisten elintarviketoimintojen toimintaluokkien ja -tyyppien määrät on esitetty suunnitelman liitteenä 1 olevassa taulukossa.

2.5 Elintarvikevalvontakohteiden rekisteröinti ja hyväksyminen

Elintarvikehuoneistolla tarkoitetaan rakennusta, huoneistoa tai niiden osaa sekä muuta tilaa, jossa myytäväksi tai muuten luovutettavaksi tarkoitettuja elintarvikkeita valmistetaan, säilytetään, kuljetetaan, pidetään kaupan, tarjoillaan tai muutoin käsitellään, ei kuitenkaan alkutuotantopaikkaa (elintarvikelaki 297/2021).

Elintarvikelain mukaan elintarviketoiminta voi olla rekisteröityä alkutuotantoa, rekisteröityä elintarviketoimintaa tai edellyttää elintarvikehuoneiston hyväksymistä. Elintarvikehuoneiston sijaintikunta käsittelee elintarviketoimintaa koskevan rekisteröinti-ilmoitukset tai hyväksyy elintarvikehuoneistot.

Elintarvikealan toimijan tulee toimittaa rekisteröinti-ilmoitukset ja hyväksymishakemukset valvontaviranomaiselle ennen toiminnan aloittamista ja, olennaista muuttamista. Myös toiminnan keskeyttämisestä ja lopettamisesta on viivytyksettä tehtävä ilmoitus valvontaviranomaiselle.

2.5.1 Alkutuotannon rekisteröinti

Alkutuotannon toimijan tulee tehdä rekisteröinti-ilmoitus elintarvikkeiden alkutuotannosta viimeistään neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista. Rekisteröinnistä annetaan todistus. Vaihtoehtoisesti elintarvikeviranomaisen voi saada tiedot myös toiselta viranomaiselta. Tällöin alkutuotannon toimijalle ilmoitetaan asiasta.

Alkutuotannon rekisteröinnin piiriin kuuluu mm. maidontuotanto, kananmunien ja muiden linnun munien tuotanto, eläinten kasvatusta lihantuotantoa varten, kalastus ja kalanviljely, hunajan tuotanto, kasvin, sienten ja itujen tuotanto. Kaikki alkutuotantoon kuuluva toiminta ei vaadi rekisteröintiä, kuten metsästys ja itsekerätyjen luonnontuotteiden myynti. Ruokaviraston ohjeessa ”Rekisteröitävää elintarviketoimintaa vai ei?” (836/04.02.00.01/2022) on esitetty tarkempia luokitteluja, mikä toiminta on rekisteröitävää alkutuotantoa, mikä rekisteröitävää tai hyväksyttävää elintarviketoimintaa.

Alkutuottajille on kansallisesti säädetty joustoja mm. raakamaidon, kananmunien, siipikarjan, tarhatun kanin osalta (Maa- ja metsätalousministeriön asetus 318/2021). Maidontuottaja voi alkutuotantopaikalla luovuttaa kuluttajalle ternimaitoa tai raakamaitoa enintään 2 500 kg vuodessa. Maidontuottaja voi myös toimittaa jäädytettyä ternimaitoa paikallisille vähittäisliikkeille enintään 2 500 kg vuodessa.

Kananmunien tuottaja voi luovuttaa kananmunia suoraan kuluttajalle alkutuotantopaikalla, paikallisessa torikaupassa tai ovelta ovelle myynnissä enintään 20 000 kg vuodessa. Hän voi myös entisen Oulun läänin alueella toimittaa kananmunia vähittäiskauppoihin ja ruokaa valmistaville tarjoilupaikoille enintään 30 000 kg vuodessa.

Oulun seudun ympäristötoimen valvonta-alueella eläinlääkintähuoltoyksikkö vastaa alkutuotannon osalta maidon- ja kananmunien tuotannon sekä lihantuotantoa varten kasvatettavien eläinten elintarvikevalvonnasta.

Oulun seudun ympäristötoimen valvonnassa on yhteensä 199 hyväksyttyä rekisteröityä alkutuotannon toimintaa.

2.5.2 Rekisteröity elintarviketoiminta ja kontaktimateriaalitoiminta

Elintarvikealan tai kontaktimateriaalialan toimijan tulee tehdä rekisteröinti-ilmoitus toiminnastaan viimeistään neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista. Rekisteröinnistä annetaan todistus. Ensimmäinen tarkastusajankohta sovitaan ennakkoon. Valvontaa tehdään rekisteröidylle elintarviketoiminnalle laadittujen Oiva-arviointiohjeiden mukaisesti.

Rekisteröitäviä elintarviketoimintoja ovat mm. seuraavat:

- Elintarvikkeiden tarjoilu
- Elintarvikkeiden myynti (ml. lihan ja lihatuotteiden suoramyynä)
- Ei-eläinperäisten elintarvikkeiden valmistus (kasvis- ja leipomotuotteet)
- Elintarvikkeiden varastointi ja pakastaminen
- Elintarvikkeiden kuljetustoiminta
- Vienti ja tuonti
- Liikkuva elintarvikehuoneisto (huom. rekisteröinti elintarvikealan toimijan kotikuntaan)
- Elintarvikkeiden verkkokauppa
- Elintarvikkeiden kontaktimateriaalien valmistus, maahantuonti ja tukkumyynti. (Kontaktimateriaalit ovat elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvia materiaaleja ja tarvikkeita.)

Oulun seudun ympäristötoimen valvonnassa on yhteensä 1641 rekisteröityä elintarviketoimintaa.

2.5.3 Hyväksytty elintarvikehuoneisto

Elintarvikealan toimija, joka käsittelee eläinperäisiä elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä, tulee hakea toiminnalleen elintarvikehuoneiston hyväksymistä. Valvontaviranomainen tarkastaa, että elintarvikehuoneisto täyttää lainsäädännön asettamat vaatimukset. Tarkastuskäynnin jälkeen valvontaviranomainen tekee hyväksymispäätöksen, minkä jälkeen laitos voi aloittaa toiminnan. Tämän jälkeen elintarvikehuoneiston toimintaa valvotaan Oiva-arviointiohjeiden mukaisesti.

Elintarvikehuoneiston hyväksyntää edellyttäviä toimintoja ovat mm.:

- Maito-, liha-, kala- ja muna-alan tuotantolaitokset
- Varastolaitokset, jotka varastoivat ja toimittavat edelleen eläinperäisiä elintarvikkeita hyväksytyyn elintarvikehuoneistoon
- Suurkeittiö, jolla ei ole omaa tarjoilua, toimittaa valmistamiaan eläinperäisiä elintarvikkeita tarjoilupaikkoihin, joiden omavalvonta ei sisälly suurkeittiön omavalvontajärjestelmään

Oulun seudun ympäristötoimen valvonnassa on yhteensä 20 hyväksyttyä elintarvikehuoneistoa.

2.6 Elintarvikehuoneistojen tarkastukset ja niiden sisältö

Viranomaisvalvonta todentaa, että elintarvike, siitä annettavat tiedot, sen käsittelymenetelmät ja -olosuhteet sekä elintarvikealan toimijan toiminta vastaavat elintarvikemääräyksiä. Elintarviketurvallisuuden valvonnassa painottuu riskiperusteisuus ja valvonnassa havaittujen epäkohtien korjaamisen seuranta uusintatarkastuksin. Tarkastuskäyntien lisäksi valvontaa voidaan tehdä myös asiakirja- ja projektitarkastuksin. Tarkastuskäynneillä voidaan ottaa elintarvikenäytteitä sekä näytteitä elintarviketiloista ja laitteista.

Elintarvikealan toimintaa voidaan harjoittaa myös tietyin rajoituksin pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävissä tiloissa eli toimijan kotona. Elintarvikehuoneistot, joita ei edellytetä valvottavan säännöllisesti kuten, ruoka-aputoiminta, voidaan tarkastaa, mikäli toiminnassa ilmenee epäkohtia.

Elintarvikealan toimijalla on ensisijainen vastuu elintarvikkeiden turvallisuudesta. Oma-valvonnalla elintarvikealan toimija pyrkii varmistamaan, että elintarvike, alkutuotantopaikka ja elintarvikehuoneisto sekä siellä harjoitettava toiminta täyttävät niille asetetut vaatimukset. Viranomaisvalvonta perustuu pääsääntöisesti elintarvikehuoneiston omavalvonnan valvontaan, joihin elintarviketurvallisuuden vaatimuksia sovelletaan. Taulukossa 1 vertaillaan toimijan omavalvonnan ja viranomaisvalvonnan tehtäviä.

Taulukko 1: Toimijan omavalvonnan ja viranomaisvalvonnan vertailu

Elintarvikealan toimijan tehtäviä	Viranomaisen tehtäviä
Ottaa huomioon lainsäädännön ja lainsäädännössä tapahtuvat muutokset omavalvontajärjestelmässä	Tarkistaa, että omavalvonta on lainsäädännön mukainen
Kuvata omavalvonnassajärjestelmässä toiminnot ja omavalvonta	Tarkastaa, että toiminnot ja omavalvonta on kuvattu totuudenmukaisesti
Toteuttaa omavalvontaa käytännössä	Tarkastaa, menetelläänkö omavalvontajärjestelmän mukaisesti
Kohdistaa omavalvontaa elintarviketurvallisuuden kannalta oleellisiin kohteisiin	Arvioida, onko omavalvontaa kohdistettu oleellisiin kohteisiin
Valita omavalvontakeinot, joiden avulla varmistetaan lainsäädännön vaatimusten noudattamista	Tarkastaa ja arvioida, onko omavalvontajärjestelmän avulla mahdollista havaita poikkeamat ja epäkohdat
Pitää omavalvontajärjestelmä toimintojen tasalla	Tarkastaa omavalvontajärjestelmän päivitykset

2.6.1 Rekisteröidyn elintarviketoiminnan tai kontaktimateriaalitoiminnan tarkastus

Rekisteröidyn elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnan ensimmäinen valvontasuunnitelman tarkastus tehdään toiminnan luonteen ja laajuuden perusteella yhden, kolmen tai kuuden kuukauden kuluttua toiminnan aloittamisesta. Tarkastuksen ajankohta sovitaan etukäteen.

Taulukko 2: Ensimmäisen tarkastuksen ajankohta

Elintarvikehuoneistotoiminta	Tarkastuksen ajankohta
Elintarvikehuoneistossa valmistetaan, myydään, tarjoillaan, säilytetään, kuljetetaan tai muuten käsitellään pakkaamattomia helposti pilaantuvia elintarvikkeita tai huoneistossa valmistetaan elintarvikkeita, jotka on tarkoitettu erityisryhmille (esim. gluteenittomat elintarvikkeet).	kuukauden kuluttua toiminnan aloittamisesta
Elintarvikehuoneistossa valmistetaan, myydään, tarjoillaan, säilytetään, kuljetetaan tai muuten käsitellään pakkaamattomia, ei-helposti pilaantuvia elintarvikkeita tai säilytetään, kuljetetaan ja myydään pakattuja helposti pilaantuvia elintarvikkeita.	kolmen kuukauden kuluttua toiminnan aloittamisesta
Elintarvikehuoneistossa myydään, säilytetään tai muuten käsitellään ainoastaan pakattuja elintarvikkeita, jotka eivät säilyäkseen vaadi kylmä- tai kuumasäilytystä.	kuuden kuukauden kuluttua toiminnan aloittamisesta

Ensimmäisen tarkastuksen tarkoituksena on varmistaa, että elintarvikehuoneiston tilat, laitteet ja toiminta soveltuvat ilmoitettuun toimintaan ja kohteen omavalvonta on sen toimintaan nähden riittävää. Tarkastus voidaan tehdä myös ennen ilmoitetun toiminnan aloittamista, mikäli ilmoituksen perusteella on epäiltävissä, että elintarviketurvallisuus saattaa vaarantua. Vähäriskinen elintarvikkeiden myynti- ja tarjoilutoimintakin voidaan ottaa säännölliseen valvontaan, mikäli toiminnassa havaitaan toistuvia epäkohtia kuten ruokamyrkytyspäilyjä, lainsäädännön vastaisuuksia. Ensimmäisen valvontasuunnitelman mukaisen tarkastuksen jälkeen elintarvikehuoneisto tarkastetaan säännöllisesti Ruokaviraston tarkastustiheyssuositusten ja rekisteröidyille elintarviketoiminnoille laadittujen Oiva-arviointiohjeiden mukaisesti. Kontaktimateriaalitoiminnan tarkastustuloksia ei julkisteta Oiva-järjestelmässä, vaan niitä valvotaan Ruokaviraston kontaktimateriaalien valvontaohjeen mukaisesti.

2.6.2 Hyväksytyyn elintarvikehuoneiston tarkastus

Hyväksytyyn elintarvikehuoneistoon tehdään ennen sen toiminnan aloittamista tai toiminnan olennaista muuttamista hyväksymistarkastus. Tarkastus tehdään, kun toimija on jättänyt hyväksymishakemuksen ja elintarvikehuoneisto on lähes valmis aloittamaan tuotannon. Tarkastuskäynnillä arvioidaan suunniteltua tuotteen valmistusta ja onko sen

valmistus mahdollista toteuttaa esitetyissä tiloissa, esitetyillä välineillä ja laitteilla elintarvikehygienian kannalta turvallisesti. Tarkastuksessa arvioidaan elintarvikehuoneiston omavalvontajärjestelmän sisältöä ja kattavuutta. Omavalvontaan tulee sisältyä riittävä ohjeistus omavalvonnan toteuttamiseen ja tuotannossa mahdollisesti muodostuvien vaarojen hallitsemiseen. Elintarvikehuoneiston näytteenotto- ja tutkimussuunnitelma sekä tieto omavalvontatutkimuksiin käytettävästä laboratoriosta tulee olla kuvattuna. Omavalvonnassa elintarvikehuoneisto voi myös noudattaa toimialalle laadittua hyvän käytännön ohjetta.

Hyväksymistarkastuksesta kirjoitetaan toimijalle tarkastuskertomus, josta käy ilmi, mitä on tarkastettu ja täyttääkö elintarvikehuoneisto hyväksymisen edellyttämät vaatimukset. Tarkastuskertomukseen kirjataan yksityiskohtaisesti ne asiat, joiden osalta elintarvikehuoneisto ei täytä lainsäädännön vaatimuksia kuten rakenteiden tai omavalvonnan osalta. Tällöin toimijaa pyydetään korjaamaan puutteet tai täydentämään hakemusta. Hyväksymispäätös tehdään sen jälkeen, kun toimija on saattanut asiat kuntoon. Tietyissä tilanteissa elintarvikehuoneisto voidaan hyväksyä ehdollisesti määräajaksi. Hyväksymistarkastuksen valvontatulosta ei julkisteta Oiva-raporttina.

Viranomaisen tekee elintarvikehuoneiston hyväksymisestä kirjallisen päätöksen. Hyväksymispäätökseen kirjataan, mitä toimintoja elintarvikehuoneistossa saa harjoittaa ja mikä on tuotantomäärä. Päätöksessä kuvataan elintarvikehuoneiston keskeiset toiminnot, tuotantotilojen tarkastuksessa tehdyt havainnot ja tuotantotilojen vaatimustenmukaisuus. Päätökseen kirjataan, että omavalvontajärjestelmä on tarkastettu ja että se on ollut riittävä. Päätökseen tulee kirjata elintarvikehuoneistolle mahdollisesti myönnetty toiminnalliset joustot ja niiden perustelut. Hyväksymispäätöksen jälkeen elintarvikehuoneisto voi aloittaa toiminnan. Toiminnassa oleva hyväksytty elintarvikehuoneisto tarkastetaan säännöllisesti Ruokaviraston tarkastustiheysuositusten ja hyväksytyille elintarvikehuoneistoille laadittujen Oiva-arviointiohjeiden mukaisesti.

2.7 Oiva-arviointijärjestelmä ja valvontatuloksen julkaisu Oiva-raporttina

Ruokavirasto on laatinut erilliset Oiva-arviointiohjeet rekisteröidyille elintarviketoiminnoille ja hyväksytyille elintarvikehuoneistoille. Oiva-tarkastuksella arvioidaan tarkastushetkellä tehdyt havainnot riskiperusteisesti. Useammin tarkastetaan sellaisia asiakokonaisuuksia, jotka voivat vaikuttaa välittömästi ja olennaisesti elintarviketurvallisuuteen. Tällaisia asioita ovat mm. puhtauteen, työskentelyhygieniaan, lämpötiloihin ja riskikontaminaatioon liittyvät asiat. Harvemmin tarkastettavia asiakokonaisuuksia ovat tuoteturvallisuuteen liittyvät asiat kuten elintarvikkeiden pakkausmerkintöjen, jäljitettävyyden ja suunnitellun näytteenoton toteuttamista koskevat asiat. Kaikki elintarvikekohteen toimintaa koskevat asiakokonaisuudet tarkastetaan vähintään kerran kolmessa vuodessa. Tarkastuksia kohdennetaan Ruokaviraston painopisteinä oleviin Oiva-riveihin.

Elintarvikevalvontatulokset julkaistaan toimijakohtaisilla Oiva-raporteilla. Tarkastuksesta saadut valvontatulokset kirjataan viimeistään kymmenen työpäivän kuluessa valvonnan tietojärjestelmään ja Oiva-raportti lähetetään julkaistavaksi Ruokaviraston ylläpitämälle

www.oivahymy.fi -internetsivuille. Elintarvikealan toimijan tulee laittaa Oiva-raportti esille kuluttajan nähtäville ja myös internetsivuille, mikäli toimija markkinoi tai myy elintarvikkeita internetissä. Tarkastusraportti sisältää julkisen Oiva-raportin sekä toimijalle tarkoitetun tarkastuskertomusosion. Yksityiskohtaisessa tarkastuskertomusosiossa on kuvattu tarkastuksella havaittuja asioita ja mahdolliset toimenpidekehotukset määräaikoineen. Oiva-raportissa eri asiakokonaisuuksien kuten ”Tilojen, pintojen ja välineiden puhtaus” valvontatulokset ilmoitetaan arviointiasteikolla **Oivallinen, Hyvä, Korjattavaa** tai **Huono**. Jos tulos on jokin muu kuin Oivallinen, lisätään raporttiin lyhyt kirjallinen selitys, miksi arvosana ei ole Oivallinen. **Oiva-raportin yleisarvosana** määräytyy huonoimman asiakokonaisuuden arvosanan mukaan, sillä elintarviketurvallisuus voi heikentyä tai vaarantua jo yhdestä epäkohdasta. Oiva-raportissa näkyy viimeisimmän tarkastuksen tulos sekä kahden edellisen tarkastuksen tulos, jos aiempia tarkastuksia on tehty.

2.7.1 Oiva-arvioinnin arvosanat ja niiden perusteet

- **Oivallinen**-arvosanan saa elintarvikehuoneisto, jonka toiminta on elintarvikelainsäädännön vaatimusten mukaista.
- **Hyvä**-arvosanan saa elintarvikehuoneisto, jonka toiminnassa havaitut pienet epäkohdat eivät heikennä elintarviketurvallisuutta eivätkä johda kuluttajaa harhaan. Toimijaa ohjeistetaan, miten pienet epäkohdat saadaan oivalliselle tasolle.
- **Korjattavaa**-arvosanan saa elintarvikehuoneisto, jonka toiminnassa todetaan elintarviketurvallisuutta heikentäviä tai kuluttajaa harhaanjohtavia epäkohtia. Epäkohdat edellytetään korjaamaan määräajassa, minkä jälkeen 10 työpäivän kuluessa tehdään seurantatarkastus. Mikäli korjauksia ei ole tehty määräaikaan mennessä, voidaan käynnistää hallinnolliset pakkokeinot.
- **Huono**-arvosanan saa elintarvikehuoneisto, jonka toiminnassa todetaan elintarviketurvallisuutta vaarantavia tai oleellisesti kuluttajaa harhaanjohtavia epäkohtia. Elintarvikealan toimijaa edellytetään korjaamaan epäkohta välittömästi, mikä varmistetaan käynnistämällä elintarvikelain mukaiset hallinnolliset pakkokeinot ja tekemällä seurantatarkastus. Huono-arvio pysyy annetun mukaisena siihen asti, kunnes pakkokeinon käyttämiseen johtanut epäkohta on korjattu. Pakkokeinoprosessi voidaan keskeyttää toimijan ilmoitukseen epäkohdan korjaamisesta, mikä varmistetaan 10 työpäivän kuluessa toimijan ilmoituksesta.

2.8 Hallinnollisia pakkokeinot

Hallinnollisia pakkokeinoja käytetään elintarvikevalvonnassa silloin, kun elintarvikealan toimija ei ryhdy tarvittaviin toimenpiteisiin elintarvikemääräysten noudattamiseksi, eivätkä muut valvontatoimenpiteet toimijan velvoittamiseksi ole riittäviä. Pakkokeinoja ovat määräykset, kiellot, elintarvikkeen haltuunotto sekä elintarvikkeen käyttöä ja hävittämistä koskevat päätökset. Mikäli elintarvikealan toimija ei ole noudattanut valvontaviranomaisen antamaa määräystä tai kieltoa, valvontaviranomainen voi puuttua elintarvikehuoneiston toimintaan. Viranomainen voi peruuttaa tekemänsä alkutuotantopaikan tai elintarvikehuoneiston hyväksymistä koskevan päätöksen kokonaan tai osittain. Viranomainen voi keskeyttää tai lopettaa rekisteröidyn alkutuotannon, elintarvike- tai

kontaktimateriaalitoiminnan. Elintarvikelain 27 §:n mukaisesti hallinnollisia pakkokeinoja koskevaa toimivaltaa on ympäristötoimessa lievempien pakkokeinojen osalta siirretty ympäristöterveydenhuollon viranhaltijalle. Määräysten antamiseen liittyy hallintolain mukainen asianosaisen kuuleminen, ellei kyseessä ole terveysvaaran estämiseksi kiireellisiä toimia vaativa tilanne, jolloin kuuleminen voidaan jättää tekemättä.

Hallinnollisiin pakkokeinoin ryhtyminen ei ole valvontasuunnitelman mukaista suunnitelmallista valvontatyötä. Kyseessä on lisätyö, jolla varmistetaan elintarvikemääräysten noudattaminen. Tämä lisätyö on huomattavasti työläämpää kuin suunnitelmallinen tarkastustyö ja vie suhteessa huomattavasti enemmän aikaa valvontatapausta kohti. Vuosien 2021–2022 valvontatiedon perusteella hallinnollisiin pakkokeinot voidaan vuosittain joutua käynnistämään noin 5–10 tapauksessa.

2.8.1 Seuraamusmaksu

Toimivaltainen valvontaviranomainen voi määrätä toimijan maksamaan vähintään 300 euron ja enintään 5 000 euron elintarvikevalvonnan seuraamusmaksun elintarvikelain 67 §:ssä mainituissa määräysten vastaisuuksissa. Seuraamusmaksu voidaan määrätä esimerkiksi, kun toimija kehotuksesta huolimatta laiminlyö elintarviketoiminnan rekisteröinti-ilmoituksen tai ei noudata elintarvikelain 17 §:ssä säädettyä vakavia vaaroja tai ruokamyrkytyksiä koskevaa ilmoitusvelvollisuutta.

2.9 Valvontakohteen tarkastustiheys ja riskiluokitus

Valvontakohteiden tarkastusmäärät on suunniteltu soveltaen Ruokaviraston ohjetta elintarvikehuoneistojen ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokituksesta ja valvontatarpeen määrittämisestä. Oulun seudun ympäristötoimen elintarvikevalvontakohteet ja kontaktimateriaalitoiminnat, niiden lukumäärä, tarkastustiheys ja tarkastuksiin käytettävä aika on esitetty liitteessä 1. Tarkastussuunnitelmaan on kirjattu myös eri valvontakohdeluokittain arvioidut seurantatarkastusten määrät, jotka vuonna 2022 ovat pääasiassa kohdistuneet tarjoilu- ja myyntipaikkoihin, leipomoihin sekä hyväksytyihin elintarvikehuoneistoihin. Näiden kohteiden tarkastuksista 10–15 % on ollut seurantatarkastuksia. Käytännössä seurantatarkastuksiin menee noin yksi henkilötyövuosi elintarvikevalvonnan resursseista.

Alkutuotannon valvonnassa sovelletaan Ruokaviraston alkutuotannolle laatimia tarkastustiheys suosituksia. Alkutuotannon säännöllisiä tarkastuksia tehdään alimmillaan kerran viidessä vuodessa ja enimmillään kerran vuodesta. Osa alkutuotannon kohteista tarkastetaan ainoastaan tarvittaessa (epäily ruokamyrkytyksestä tai lainsäädännön vastaisuudesta).

Rekisteröidyt elintarvikehuoneistot on jaettu viiteen riskiluokkaan tarkastustiheyden ollessa alimmillaan kerran kolmessa vuodessa (0,35) ja enimmillään kolme kertaa vuodessa. Riskiluokittelussa elintarvikehuoneiston vuosittaiset tarkastustiheydet määritetään toiminnan luonteen ja laajuuden mukaan, kuten allergiaruokavalioon soveltuvien elintarvikkeiden valmistus, tarjoilupaikan annosmäärä ja tarjoilun kohderyhmä. Esimerkiksi tavallisimmin

ruokaravintola tarkastetaan kerran vuodessa ja yli 2000 annosta riskiryhmille (mm. päiväkotikäiset, vanhukset) valmistava keskuskeittiö kolme kertaa vuodessa. Pääasiassa valmiiden ruokien tarjoilua harjoittavat keittiöt tarkastetaan kerran kolmessa vuodessa. Valvontayksikkö on poiketen Ruokaviraston riskiluokittelusta linjannut, että anniskeluravintoloita, joissa satunnaisesti tarjotaan kuumentamalla valmistettuja ruokia, valvotaan kerran viidessä vuodessa (0,2).

Osa rekisteröidystä elintarviketoiminnasta kuuluu 0-riskiluokkaan. Tällaiset elintarvikehuoneistot kirjataan ilmoitusvelvollisuuden perusteella valvontakohdejärjestelmään ja niihin tehdään yleensä aloittamisen yhteydessä tarkastus. Ensimmäisellä tarkastuksella tarkastetaan vastaako toiminta ilmoitettua ja annetaan tarvittavaa neuvontaa. Tämän jälkeen tarkastuksia tehdään kohteeseen erillisinä tarkastuksina, jos sellaiseen on jotain erityistä syytä, kuten esimerkiksi asiakasvalitus, ruokamyrkytys epäily tai epäily lainsäädännön vastaisuudesta.

Rekisteröidyt kontaktimateriaalitoiminnot on jaettu toiminnan laajuuden perusteella kolmeen riskiluokkaan tarkastustiheyden ollessa kerran kolmessa vuodessa, joka toinen vuosi tai kerran vuodessa. Toiminnan laajuuteen vaikuttavat materiaalilaatujen määrä, tuotantomäärä, tuotanto- ja varastotilojen pinta-ala, henkilömäärä ja liikevaihto.

Hyväksytyt elintarvikehuoneistot on jaettu kahdeksaan riskiluokkaan tarkastustiheyden vaihdella 1–8 kertaa vuodessa. Tarkastustiheyteen vaikuttavat valmistettävien elintarvikkeiden riskialttius ja tuotantomäärä. Suurimmat tarkastustiheydet kohdistuvat laajamittaista toimintaa harjoittaviin liha- ja kala-alan laitoksiin.

Elintarvikekohteen valvontatulokset eli Oiva- tulokset voivat vaikuttaa tarkastustiheyteen.

- Tarkastustiheys harvenee 50 %, mikäli kuuden peräkkäisen Oiva-arvioinnin yleisarvosana on ollut Oivallinen ja vuosittainen tarkastustiheys on riskiluokitustaulukon mukaan vähintään kaksi tarkastusta tai enemmän.
- Tarkastuksilla havaitut ja korjaamistoimia edellyttävät epäkohdat ja puutteet lisäävät tehtävien tarkastusten määrää. Korjattavaa- tai Huono- yleisarvion saaneeseen kohteeseen tehdään seurantatarkastus ja valvotaan, että valvontaviranomaisen antamia korjauskehotuksia ja määräyksiä on noudatettu.
- Mikäli kohteen valvontahistoriaan liittyy määräysten noudattamisen laiminlyöntejä, runsaasti asiakasvalituksia, elintarvikkeiden takaisinveitoja tai yhteyksiä ruokamyrkytys epidemioihin voidaan kohteen valvontatiheyttä nostaa.
- Riskiryhmille ruokaa tarjoavien kohteiden tarkastusmäärää voidaan lisätä, mikäli valvonnassa havaittujen epäkohtien perusteella arvioidaan, ettei tarkastuskäynti kerran kolmessa vuodessa ole riittävää.

Hyväksytyt elintarvikehuoneistot on tarkastettava vähintään kerran vuodessa ja rekisteröidyt elintarvikehuoneistot kerran kolmessa vuodessa. Mikäli elintarvikehuoneisto toimii kausiluonteisesti, mutta yhtäjaksoisesti enintään kuusi kuukautta, voidaan tarkastustiheyttä alentaa 50 %. Edellytyksenä on, että vastaavan koko vuoden toimivan hyväksytyt elintarvikehuoneiston tarkastustiheys on vähintään kaksi tarkastusta vuodessa ja rekisteröidyllä elintarvikehuoneistolla vähintään yksi tarkastus vuodessa. Mikäli

elintarvikehuoneisto toimii kausiluonteisesti tai satunnaisesti yhteensä alle 3 kk vuodessa, rekisteröity elintarvikehuoneisto tarkastetaan kerran kolmessa vuodessa ja hyväksytyt elintarvikehuoneisto kerran vuodessa.

Virallista valvontaa koskeva asetus (EU) 2017/625 velvoittaa huomioimaan säännöllisessä riskiperusteisessa valvonnassa omavalvonnan luotettavuuden ja tulokset, mukaan lukien yksityiset laadunvarmistusjärjestelmät. Mikäli elintarvikehuoneistolla on käytössä sertifioitu elintarvikkeiden laatuvarmistusjärjestelmä, voidaan suunnitelmallisista tarkastuksista vähentää yksi tarkastus, jos tarkastustiheys on kuusi tai alle vuodessa, ja kaksi, jos tarkastustiheys on yli kuusi vuodessa. Edellytyksenä vähentämiselle on, että elintarvikehuoneiston tarkastustiheys on vähintään kolme tarkastusta vuodessa ja valvojalle esitetään auditointiraportti. Tämän perusteella tarkastustiheyttä on vähennetty kolmessa laitoskohteessa.

2.10 Muu kuin suunnitelmallinen valvontatyö

Suunniteltujen tarkastusten lisäksi elintarvikekohteisiin voidaan tehdä valvontasuunnitelman ulkopuolisia tarkastuksia. Valvontakäyntejä voidaan tehdä toisen viranomaisen pyynnöstä, selvitetessä ruokamyrkytysepäilyä tai muuta elintarvikehuoneistoon tai elintarvikkeeseen liittyvää epäilyä. Tarkastuksesta kirjoitetaan toimijalle tällöin erillinen tarkastuskertomus. Muita kuin valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia tehdään vuosittain noin 20 kpl. Ruokamyrkytyksiin liittyviä yhteydenottoja on selvitettävänä vuosittain noin 80 kappaletta ja elintarvikevälitteisiä epidemioita alle 5. Elintarvikevälitteisten epidemian selvitystyö vie helposti jopa kaksi henkilötyöviikkoa.

Yrityksen viedessä elintarvikkeita sisämarkkinoiden ulkopuolelle ns. kolmansiin maihin, elintarvike-erä tarkastetaan ennen vientieräkohtaisen todistuksen myöntämistä.

Elintarvikevalvonta antaa neuvontaa ja ohjeistusta toimijoille ja kuluttajille. Elintarvikelain mukaisen toimijoilta vuosittain perittävän perusmaksun käyttöönoton seurauksena ohjaus ja neuvonta korostuvat jatkossa entisestään. Vuoden 2022 aikana toimijoille on tehty koulutustarvekysely, jonka perusteella suunnitellaan vuoden 2023 koulutukset.

2.11 Elintarvikevalvonnan painopisteet

Elintarvikevalvontasuunnitelmaan on sisällytetty valtakunnalliset ja yksikön omat painopisteet. Valtakunnallisena painopisteenä ovat lämpötilavalvontaa, jäljitettävyyttä ja takaisinvetoa koskevat Oiva-rivit. Mahdolliset elintarviketurvallisuutta heikentävät tai vaarantavat epäkohdat määrätään tietyssä ajassa korjattaviksi ja korjaukset varmistetaan uusintatarkastuksin.

Valvontayksikön omana painopisteenä elintarvikevalvonnassa on järjestää koulutus- ja ohjaustilaisuuksia elintarviketoimijoille. Valvontayksiköllä on myös valvontaprojekti, jonka valvonta kohdistuu jäähdytyksen hallintaan. Lisäksi jatketaan edelleen valvonnan yhtenäistämistä painottaen, että valvontakäynneillä tehdyt arviot annetaan Oiva-

arviointiohjeiden mukaisesti. Valvontayksikön sisäistä arviointia jatketaan läpikäymällä erilaisia Oiva-tarkastuksilla tehtyjä havaintoja ja niiden tulkintoja.

2.12 Suunnitelmallinen viranomaisnäytteenotto

Viranomaisnäytteenotto voi todentaa elintarvikehuoneiston omavalvonnan toimivuutta viranomaisnäyttein. Näytteenoton perusteena on omavalvonnan todentaminen tai omavalvonnan riittävyyden varmistaminen. Valvontasuunnitelman mukaisesta näytteen tutkimisesta peritään maksu toimijalta. Kohderyhmäkohtaiset näytemäärät ja tutkimukset on kirjattu taulukkoon 3.

Taulukko 3: Elintarvikevalvonnan näytteenottosuunnitelma 2023

Näytetyyppi	Kohderyhmä	Näyte	Näytemäärä/ kohde	Näytemäärä kpl/v	Analyysit
Elintarvike	Maitoalan laitokset	Maitovalmisteet	1–5 kpl	7	<i>Listeria monocytogenes</i>
Elintarvike	Liha-alan laitokset	Lihavalmisteet	1–2 kpl	3	<i>Listeria monocytogenes</i>
Elintarvike	Kala-alan laitokset	Kalavalmisteet	1–4 kpl	7	<i>Listeria monocytogenes</i> vakuumpakatuista kylmäsavu- ja graavikalatuotteista, puolisäilykkeet, kypsät listeriariskin omaavat tuotteet
Elintarvike	Vilja ja kasvisala	Kasvituotteet ja yhdistelmäelintarvikkeet	1–2 kpl	4	<i>Listeria monocytogenes</i>
Puhtausnäyte	Maitoalan laitokset	Tuotantoympäristö	1–3 kpl	5	<i>Listeria monocytogenes</i>
Puhtausnäyte	Liha-alan laitokset	Tuotantoympäristö	1–2 kpl	2	<i>Listeria monocytogenes,</i> <i>salmonella</i>
Puhtausnäyte	Kala-alan laitokset	Tuotantoympäristö	1–2 kpl	5	<i>Listeria monocytogenes</i>
Puhtausnäyte	Tarjoilupaikat	Tuotantoympäristö	1–2 kpl	10	Aerobiset mikrobit
Elintarvike	Tarjoilupaikat	Helposti pilaantuvat elintarvikkeet	1–2 kpl	10	Kypsistä elintarvikkeista enterobakteerit ja näytetyypin mukaan <i>Bacillus cereus,</i> <i>Listeria monocytogenes</i> tai <i>Clostridium</i>

Näytetyyppi	Kohderyhmä	Näyte	Näytemäärä/ kohde	Näytemäärä kpl/v	Analyysit
					<i>perfringens</i> . Kypsentämättömistä elintarvikkeista <i>E. coli</i> ja näytetyypin mukaan <i>Bacillus cereus</i> tai <i>Listeria monocytogenes</i> .
Elintarvike	Myymälät	Pakkaamattomat helposti pilaantuvat elintarvikkeet (esim. kypsät ruoat ja salaattit, salaattikomponentit)	1–2 kpl	5	yhdistetty yllä olevaan soluun
Elintarvike	Myymälät	Jääpalat	1 kpl	5	<i>E. coli</i> , koliformiset bakteerit, suolistoperäiset enterokokit, (pesäkkeiden lukumäärä 22 °C)

2.12.1 Elintarvikevalvonnan projektit

Valvontaprojektit määritellään vuosittain ja niissä otetaan huomioon Ruokaviraston tai aluehallintoviraston koordinoimat projektit, joihin valvontayksikön on perusteltua osallistua. Ympäristötoimi toteuttaa 1–3 omaa elintarvikevalvonnan projektia, joiden valvontatuloksista laaditaan yhteenvetoraportit tiedoksi Oulun seudun ympäristötoimen johtokunnalle.

Tämän valvontasuunnitelman laadintavaiheessa ei ollut tietoa mahdollisista Ruokaviraston vuoden 2023 valtakunnallisista valvontaprojekteista.

Oulun seudun ympäristötoimen elintarvikevalvonnan projektit vuodelle 2023 ovat:

- **Kuumien ruokien jäädytyksen hallinta tarjoilupaikoissa 2022–2023**
Kumentamalla valmistettujen ruokien jäädytyksessä on elintarvikevalvonnan tarkastuksilla todettu puutteita. Valvontaprojektissa kartoitetaan jäädytysmenetelmien toimivuutta sekä jäädytyksen omavalvontaa tarjoilupaikoissa. Projektissa kartoitetaan myös, kuinka laajaa on tarjoilupaikkojen valmistamien ruoka-annosten toimittaminen vähittäismyyntiin. Tavoitteena on kohdentaa neuvontaa ja oheistusta jäädytyksen hallintaan.
- **Valvontakauden 2023 aikana tarkentuvat näytteenottoprojektit**
Kartoitetaan elintarvikkeiden laatua ottamalla näytteitä esim. elintarvikeryhmäkohtaisesti lyhytkestoisina projekteina.

2.12.2 Muu viranomaisnäytteenotto

Valvontaviranomainen voi kustannuksellaan teettää tutkimuksia ottamistaan elintarvike- ja pintapuhtausnäytteistä. Elintarvikevalvonnassa voidaan ottaa myös ruokamyrkytysnäytteitä ja muita valitusnäytteitä.

Vuosittain osallistutaan Ruokaviraston koordinoimaan kemiallisten aineiden valvonta- ja seurantaohjelmien toteuttamiseen ottamalla näytteitä kasvis- ja eläinperäisistä elintarvikkeista (kansallinen vierasainevalvonta).

2.12.3 Näytteenottajan pätevyys

Viranomaisnäytteitä elintarvikkeista voi elintarvikevalvontaviranomaisten lisäksi ottaa ulkopuolinen asiantuntija (elintarvikelaki 36§). Näytteenottopalvelun hankinnassa noudatetaan Eviran ohjetta 10506/1 Elintarvikevalvontaa varten tehtävän näytteenoton hankkiminen yksityiseltä taholta. Oulun seudun ympäristötoimi ostaa näytteenottopalveluita sopimuslaboratorioltaan.

2.13 Terveysvaaratilanteet ja takaisinvedot

Terveysvaaralla tarkoitetaan elintarvikkeessa olevaa, mitä tahansa elintarvikkeeseen kuulumatonta haitallista ominaisuutta, joka saattaa aiheuttaa vaaraa kuluttajan terveydelle. Terveysvaaran aiheuttaja voi olla ruokamyrkytyksiä aiheuttava bakteeri tai mikrobiperäinen toksini tai ne voivat olla kemiallisia aineita, vieraita esineitä tai allergisoivia elintarvikkeen ainesosia, joita ei ole ilmoitettu elintarvikkeen pakkausmerkinnöissä. Myös erilaisiin elintarvikkeisiin liittyvät petokset kuten elintarviketietojen väärennökset voivat aiheuttaa terveysvaaraa. Terveysvaaratilanteessa toimitaan elintarvikevalvonnan toimintajärjestelmän ohjeiden (Toiminta elintarvikeväälitteisissä terveysvaaratilanteissa -ohje valvontaviranomaisille) ja varautumissuunnitelman mukaan.

Vastuu elintarvikkeiden vaatimusten mukaisuudesta ja mahdollisesta takaisinvedosta on elintarvikealan toimijalla. Takaisinvetotilanteessa toimitaan Ruokaviraston takaisinvento-ohjeiden mukaan. Mikäli Oulun seudun ympäristötoimen valvonta-alueella oleva toimija ei noudata velvollisuuttaan takaisinvedoissa, ryhdytään toimenpiteisiin terveydelle vaarallisten erien poistamiseksi markkinoilta.

Toiminta elintarvikeväälitteisissä epidemiatilanteissa on kuvattu Oulun seudun ympäristötoimen varautumissuunnitelmassa.

2.14 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Elintarvikevalvontasuunnitelman toteutuminen käsitellään vuosittain johtokunnassa. Elintarvikevalvonnan vaikuttavuutta seurataan erilaisin indikaattorein:

- 1) Seurataan, kuinka suuri osuus elintarvikekohteiden tarkastuksien valvontatuloksista on Oivallisia tai Hyviä. Tavoitteena on, että elintarvikekohteiden tarkastuksien valvontatuloksista 88 % olisi Oivallisia tai Hyviä.
- 2) Oiva-arvosanojen parantuminen - elintarvikekohteiden tarkastuksien valvontatuloksista Korjattavaa- tai Huono-arvosanan saaneiden kohteiden kohdalla seurataan, kuinka monessa kohteessa toiminta on parantunut seurantatarkastuksella.
- 3) Seurataan pakkokeinojen määrää eli kuinka elintarvikekohteet noudattavat toiminnassaan elintarvikesäädöksiä. Elintarvikkeista, elintarviketiloista tai toiminnasta ei saa aiheutua terveysvaaraa eikä elintarvike ja siitä annettavat tiedot saa olla totuudenvastaisia tai harhaanjohtavia. Tavoitteena on, että 98 % toimijoista noudattaa elintarvikesäädöksiä.
- 4) Valvonnan tehokkuuden ja laadun osalta valvotaan tarkastusten kattavuutta, tarkastusmäärän toteutumista suhteessa riskiperusteisesti laadittuun elintarvikevalvontasuunnitelmaan. Tavoitteena on tarkastaa 70 % valvontasuunnitelmaan suunnitelluista tarkastuksista.
- 5) Elintarvikevalvonnan projekteista laaditaan 1–3 raporttia.

2.15 Laki- ja säädösperusteet ja Ruokaviraston ohjeet

- Elintarvikelaki 297/2021
- EY:n yleinen elintarvikevalvonta-asetus (EY) N:o 178/2002
- Euroopan parlamentin ja neuvoston valvonta-asetus (EU) 2017/625
- EY:n yleinen elintarvikehygieniasetus 852/2004
- EY:n eläimistä saatavien elintarvikkeiden hygieniasetus 853/2004
- EY:n asetus elintarvikkeiden mikrobiologista vaatimuksista eli mikrobikriteeriasetus (EY) N:o 2073/2005 ja siihen liittyvät Ruokaviraston ohje elintarvikealan toimijoille 4095/04.02.00.01/2020/3 ja ohje valvontaviranomaisille 4094/04.02.00.01/2020/3
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus elintarvikevalvonnasta 315/2021
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus zoonooseista 316/2021
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus elintarvikehygieniasta 318/2021
- Valtioneuvoston asetus elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämisestä 1365/2011
- Toiminta elintarvikevälitteisissä terveysvaaratilanteissa -ohje valvontaviranomaisille 4186/04.02.00.01/2020/2
- Ruokaviraston määräys (12/2021) elintarvikevalvonnan valvontatiedoista
- Oiva-arviointiohjeet rekisteröidylle sekä hyväksytyille elintarviketoiminnalle www.ruokavirasto.fi
- Kontaktimateriaalien valvontaohje – Ruokaviraston ohje 4217/04.02.00.01/2021
- Elintarvikehuoneiston ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokitus ja elintarvikelainsäädännön mukaisen valvontatarpeen määrittäminen, Ruokaviraston ohje 1028/04.02.00.01/2022/5

- Alkutuotannon elintarvikevalvonta ja riskinarviointi – Eviran ohje 10507/1
- Ohje rekisteröidyn elintarviketoiminnan elintarvikehygieniasta - Ruokaviraston ohje 980/04.02.00.01/2022/1
- Rekisteröitävää elintarviketoimintaa vai ei? – Ruokaviraston ohje 836/04.02.00.01/2022
- Elintarvikehuoneiston riskiperusteinen valvonta - Eviran ohje 16044/1
- Elintarvikehuoneiston omavalvonnan riskiperusteinen valvonta – Eviran ohje 16043/1
- Veden ja jään valvonta elintarvikehuoneistossa - Eviran ohje 10591/1
- Viralliset todistukset elintarvikkeiden, rehujen, elävien eläinten ja eläimistä saatavien tuotteiden viennissä - Ruokaviraston ohje 4441/04.02.00.01/2021/3
- Opas elintarvikelain mukaisten hallinnollisten pakkokeinojen käytöstä elintarvikevalvonnassa – Ruokaviraston ohje 3761/04.02.00.01/2020/3
- Elintarvikevalvontaa varten tehtävän näytteenoton hankkiminen yksityiseltä taholta – Eviran ohje 10506/1
- Elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma 2021–2024, Osa 2: Toimenpiteet päämäärien saavuttamiseksi – valvonnan painopisteet: päivitykset vuodelle 2022

2.16 Liitteet

[Liite 1. Elintarvikevalvonnan valvontakohteiden lukumäärä ja tarkastustiheys 2023](#)

3 OULUN SEUDUN YMPÄRISTÖTOIMEN TERVEYDENSUOJELULAIN VALVONTASUUNNITELMA 2023

3.1 Johdanto

Terveydensuojelulain mukaisen valvonnan tavoitteena on selvittää, aiheutuuko toiminnasta terveyshaittaa tai esiintyykö tarkastuskohteessa sellaisia tekijöitä tai olosuhteita, joiden vuoksi terveyshaittaa voi syntyä. Valvontasuunnitelman laatimista ohjaavat terveydensuojelulaki (763/1994) ja Valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma vuosille 2020–2024 (päivitys vuosille 2023–2024).

Terveydensuojelun painopisteenä ohjelmakaudella 2020–2024 ovat omavalvonnan tukeminen ja elinympäristön terveyden edistäminen. Omavalvonta ja sen toimivuus ovat merkittäviä valvontakohteiden riskinarvioinnin näkökulmasta. Omavalvontaa edistetään ja varmistetaan tarkastuskäynneillä ja tarvittaessa myös kyselyillä. Talousveden laatuun vaikuttavia riskejä arvioidaan ja hallitaan yhdessä talousvettä toimittavien laitosten kanssa.

3.1.1 Lainsäädäntömuutokset

Vuoden 2022 alussa astui voimaan terveydensuojelulain muutos. Laissa tarkennettiin ilmoitusvelvollisuutta ja valvonnan maksullisuutta. Lisäksi lakiin tuoli kokonaan uusi vuosittainen valvonnan perusmaksu.

Kansallinen talousvesiasetus päivitetään vastaamaan EU:n juomavesidirektiiviä ja sen on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2023. Merkittävin muutos on vesilaitosten velvollisuus toimittaa talousveden laatutiedot kansalaisten saataville.

3.2 Valvonnan painopisteet

Oulun seudun ympäristötoimen terveydensuojelulain mukaisen valvonnan painopisteet ovat Valviran ohjeen mukaisia. Ne on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1: Terveydensuojelun valvonnan painopisteet 2020–2024

Painopiste	Toimenpiteet
Omavalvonnan tukeminen	<ul style="list-style-type: none">Toiminnanharjoittajien tukeminen riskien tunnistamisessa, joista voi aiheutua terveyshaittaa ja toiminnanharjoittajan omavalvonnan korostaminen säännöllisen valvonnan riskinarvioinnissa.Omavalvonnan tukeminen tarkastuskäynnillä tai esim. toiminnanharjoittajille lähetetyllä lyhyellä kyselyllä, jonka tuloksia voidaan

Painopiste	Toimenpiteet
	hyödyntää mm. riskinarvioinnissa, toiminnanharjoittajille suunnatussa neuvonnassa ja ohjauksessa. <ul style="list-style-type: none">Talousveden laatuun vaikuttavien riskien arviointi ja -hallinta yhdessä talousvettä toimittavan laitoksen kanssa ja valvontatutkimusohjelman päivittäminen.
Elinympäristön terveyden edistäminen ja yhteistyö	<ul style="list-style-type: none">Viranomaisyhteistyön merkitys elinympäristöterveyden edistämässä merkittäväksi osaksi kuntien strategiatyötäTerveyshaittojen tunnistaminen ja ennaltaehkäisy viranomaisten yhteistyönäHäiriötilanteisiin varautuminen ja suunnitelmien yhteensovittaminen sekä valmiusharjoitukset

Terveet tilat 2028-toimintamalli toimii tukimateriaalina sisäilmahaasteiden ratkaisemisessa ja erityisesti niiden ennaltaehkäisyssä. Mallin painotus on kiinteistönpidossa. Ympäristöterveydenhuolto toteuttaa terveet tilat mallia omalta osaltaan sisäilmaongelmien selvittämisessä.

Valtakunnallisiin valvontaprojekteihin osallistutaan siltä osin kuin ne pystytään toteuttamaan suunnitelmallisen valvonnan yhteydessä. Vuoden 2023 valtakunnallisista projekteista ei suunnitelman kirjoittamisen aikaan ole tullut tietoa.

3.3 Terveystuotojen resurssit

Terveystuotojen valvontaan on varattu 6,25 htv. Terveystuotojen valvontaa tekeviä tarkastajia on yhteensä 8. Heistä yksi tekee myös elintarvikevalvontaa vuosittain noin 0,75 htv:n verran ja kolmella on tupakkalain mukaisia tehtäviä yhteensä noin 1 htv:n verran. Terveystuotojen tarkastajan tehtäväkuvaan sisältyy suunnitelmallisen valvonnan lisäksi vesitiimin vetäminen ja varautumiseen liittyviä tehtäviä sekä talousvesivälitteisten epidemioiden selvitystyötä.

Terveyshaittaepäilyihin ja terveysvaaratilanteisiin liittyvät tarkastukset priorisoidaan suunnitelmallista tarkastusten edelle. Asuntojen terveyshaittaepäilyjen selvittämiseen käytetään noin 1,5 henkilötyövuotta terveystuotojen kokonaisresurssista. Neuvonta ja ohjaus sekä sisäilmatyöryhmätyöskentely vievät terveystuotojen resursseista merkittävän osan.

Oulun seudun ympäristötoimen oma tarkastustavoite on käytettävissä olevien resurssien perusteella 70 % Valviran ohjeistamasta tavoitteesta. Talousvesilaitosten osalta tarkastustavoite on kuitenkin 100 % Valviran ohjeistamasta tavoitteesta. Tarkastusten toteutumista seurataan neljännesvuosittain yksikköpalavereissa. Tarkastusten suunnittelussa huomioidaan vuosittain syntyvä noin 30 % vaje tarkastuksissa ja tarkastukset pyritään kohdentamaan eniten myöhässä oleviin kohteisiin.

3.4 Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheydet

Toiminnasta aiheutuvaa terveyshaittaa arvioidaan toiminnan aloittamista koskevasta ilmoituksesta ja tilojen tarkastuksella palvelujen käyttäjämäärän sekä toiminnan luonteen ja laajuuden näkökulmasta. Terveysriskien kannalta arvioidaan rakennuksen kuntoa, meluisuutta ja muita vastaavia tekijöitä. Toiminnasta aiheutuvaan riskiin vaikuttavat myös henkilökunnan osaaminen ja henkilöstön toimintatavat, kuten siivousjärjestelyt, sekä mahdollisten toiminnassa käytettävien laitteiden desinfiointimenetelmät.

Merkittäviä tekijöitä valvontakohteen riskinarvioinnin kannalta ovat mm:

- Altistuvien ihmisten määrä ja erityisryhmät (lapset, nuoret, vanhukset, liikunta- rajoitteiset, sairaat)
- Altistavan tekijän määrittely (taudinaiheuttaja, haitallisuus)
- Altistuksen kesto ja/tai toistuvuus (jatkuva vai tilapäinen oleskelu)
- Aikaisemman valvonnan tulokset (onko korjaaviin toimenpiteisiin ryhdytty)
- Onko toiminta ilmoituksen tai hyväksymispäätöksen mukaista
- Toiminnanharjoittajan oma valvonta ja asiantuntemus sekä resurssit
- Tiedottaminen ja varautuminen häiriötilanteisiin
- Muut mahdollisesti terveyshaittaa aiheuttavat tekijät

Riskinarvioinnin – samalla tarkastustarpeen arvioinnin – eri vaiheita ovat mm:

- Toiminnan aloittamista koskevan ilmoituksen käsittely.
- Todistuksen yhteydessä ilmaistaan toiminnanharjoittajalle arvioitu ensimmäisen tarkastuksen ajankohta.
- Tarkastustiheys on alustavasti valvontaohjelman tarkastustiheystavoitteen mukainen.
- Säännöllisen valvonnan tarkastus (arvioidaan kohteen riskiä ja sitä kautta tarkastustiheyttä tarkemmin), esimerkiksi jos esille tulee terveyshaittaepäily.
- Vireille tullut terveyshaittaepäily muulloin kuin em. tarkastusten yhteydessä esim. yhteydenoton perusteella
- Terveyslaitteiden epäilyissä tehdään tarvittaessa muitakin tarkastuksia ja tarvittaessa perustetaan sisäilmatyöryhmä valvontakohteeseen.

Riskinarvioinnissa huomioidaan edeltävän 2–3 vuoden valvontatulokset. Lisäksi tehdään kohdekohtaista riskinarviointia jokaisella tarkastuskäynnillä. Kohdekohtaista tarkastustiheyttä voidaan terveydensuojelulain mukaisessa valvonnassa vähentää tai lisätä enintään puoleen valvontaohjelmassa määritellystä kohdetyyppi-kohtaisesta tarkastustiheydestä.

Tarkastustiheys on kuitenkin vähintään 0,2. Mikäli valvontatulosten perusteella kohteissa ei ole havaittu ongelmia tai laiminlyöntejä, voidaan tarkastustiheyttä pienentää. Mikäli tulosten

perusteella yksittäisessä kohteessa havaitaan toistuvia tai vakavia ongelmia, voidaan kohteen tarkastustiheyttä nostaa. Sisäilmaongelmakohteiden tarkastustiheys on vähintään Valviran suosittelema. Riskinarvioinnin perusteella tehdyt muutokset tarkastustiheysiin kirjataan VATI:iin ja kohteen tarkastuskertomukseen.

Terveysturvallisuuden mukaiset, suunnitelmallisen valvonnan kohteet jaetaan kolmeen riskiluokkaan, joiden perusteella määritetään valvontakohtetyypin yleinen tarkastustiheys.

- Luokkaan 3 kuuluvat ne kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta voi aiheutua terveyshaittaa; esimerkiksi kun altistuvien määrä on suuri, toiminta on herkkä häiriöille, vaikutukset terveyteen ovat merkittäviä, altistus aika on pitkä (korkea riski).
- Luokkaan 2 kuuluvat ne kohteet, joissa on mahdollista, että toiminnasta voi aiheutua terveyshaittaa, mutta terveysvaikutukset eivät ole merkittäviä (keskisuuri riski)
- Luokkaan 1 kuuluvat ne kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta ei aiheudu terveyshaittaa (matala riski).

Tässä suunnitelmassa annetaan valvonnan tarkastustiheydet kohtetyypeittäin.

Terveysturvallisuuden tarkastussuunnitelma on esitetty liitteessä 2. Valtakunnallisessa terveysturvallisuuden valvontaohjelmassa esitetyt tarkastustiheydet ovat olleet lähtökohtana valvontasuunnitelmaa laadittaessa.

Valvontahistorian ja riskinarvioinnin perusteella on tehty seuraavia muutoksia tarkastustiheysiin:

- Kauneushoitoloiden tarkastustiheyttä on pienennetty kertyneen valvontatiedon perusteella 0,2:een.
- Kotona toimiva ilmoitusvelvollinen kauneushoitolotoiminta (iho rikkova kauneushoitolotoiminta) tarkastetaan asiakirjatarkastuksena toiminnan aloittamisen yhteydessä, minkä jälkeen näitä kohteita valvotaan terveyshaittaepäilyihin perustuen.
- Lasten-, koulu- ja nuorisokotien, muiden lastensuojeluyksiköiden sekä muiden mielenterveys- ja päihdekuntoutujien tehostetun palveluasumisen yksiköiden tarkastustiheyttä on osassa kohteista laskettu kertyneen valvontatiedon perusteella 0,25:een.
- Asunto-osakeyhtiöissä sijaitseva tehostetun palveluasumisen toiminta (eli toiminta, jossa asukkaat asuvat omissa huoneistoissaan) tarkastetaan vain valitusten perusteella.
- Yleisten altaiden osalta tehdään kohdekohtaista riskinarviointia. Valvontakohteet, joissa on yksi allas, veden laatu on ollut hyvä ja valvonnan perusteella ei ole havaittu ongelmia vähintään kahtena peräkkäisenä vuotena, voidaan tarkastustiheys laskea 0,5:een. Tähän perustuen kolmen allaskohteen tarkastustiheyttä on laskettu.
- Talousvesilaitokset, joissa on vain veden jakelua (käytännössä vain putkistoa), tarkastetaan kolmen vuoden välein. Tällaisia laitoksia on 6 kpl.
- STM:n asetuksen (763/1994) mukaiset laitokset, joiden riskinarviointi on tehty, tarkastetaan joka toinen vuosi. Tällaisia laitoksia on 2 kpl.

3.5 Suunnitelmallisen valvonnan kohteet

Suunnitelmallista valvontaa tehdään kohteisiin, joista on tehty terveydensuojelulain 13 §:n mukainen ilmoitus ja, jotka on hyväksytty terveydensuojelulain 18 §:n mukaisesti.

Terveydensuojelulain mukainen ilmoitus on tehtävä ennen toiminnan aloittamista terveydensuojelulain 13 § mukaisista toiminnoista.

Hyväksymistä on haettava:

- toiminnanharjoittajan, joka ottaa talousvettä omilla laitteilla käytettäväksi osana julkista tai kaupallista toimintaa, ja muun kuin 18 §:ssä tarkoitetun talousvettä toimittavan laitoksen on tehtävä terveydensuojelulain 13 §:n mukainen ilmoitus. Yhteisessä käytössä olevan vedenottamon tai vesisäiliön omistajan on tehtävä ilmoitus vedenjakelualueesta, jos vettä otetaan vedenkäyttäjien omilla laitteilla talousvetenä käytettäväksi yhteensä vähintään 50 henkilön tarpeisiin tai vähintään 10 m³/vrk.
- talousvettä toimittavan laitoksen hyväksymistä on haettava myös, jos vedenottoa tai vedenkäsittelyä olennaisesti laajennetaan tai muutetaan taikka veden laadussa tai jakelussa tapahtuu toimitettavan talousveden laadun kannalta olennaisia muutoksia. Toimintaa ei saa muuttaa ennen kuin hakemus on hyväksytty.

Myös kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin perustettavasta terveydensuojelulain mukaan ilmoitusvelvollisesta toiminnasta on tehtävä ilmoitus terveydensuojeluviranomaiselle. Toiminnanharjoittajan koti on perustuslain mukaisen kotirauhan ja yksityisyyden suojan piirissä ja tämän vuoksi toiminnassa käytettyjä fyysisiä tiloja ei voida valvoa suunnitelmallisena valvontana. Jos kotona tehtävästä ilmoitusvelvollisesta toiminnasta on aiheutunut tai epäillään aiheutuvan terveyshaittaa, voidaan tilojen fyysinen tarkastus tehdä, jos tarkastus on välttämätön terveyshaitan selvittämiseksi ja asukas ei vastusta sitä. Tarkastus tehdään asukkaan tahdon vastaisesti ainoastaan, mikäli epäillään vakavaa terveyshaittaa. Tällöin tarkastukseen on oltava terveydensuojeluviranomaisen antama kirjallinen määräys.

Kotona sijaitsevaa toimintaa voidaan kuitenkin valvoa suunnitelmallisesti asiakirjatarkastuksin tai toiminnanharjoittajaa haastatteleamalla. Toiminnanharjoittajalta voidaan esimerkiksi pyytää kirjallista selvitystä siitä, miten hän varmistaa esimerkiksi hygieeniset työtavat toiminnassaan.

- Terveydensuojelulain muutoksen myötä kotona toimivat kauneushoitolat eivät enää kuulu ilmoitusvelvollisuuden piiriin. Mikäli kuitenkin henkilöllä on kodin yhteydessä asuinkäytöstä täysin erilliset kauneushoitopalveluihin varatut toimitilat, nämä voidaan katsoa kauneushoitolaksi. Esimerkiksi erillinen autotalli tai piharakennus, joka on muutettu kauneushoitolaksi, on ilmoitusvelvollinen. Solariumpalvelut ja ihoa rikkova toiminta on ilmoitusvelvollista siitä riippumatta, annetaanko palveluja erillisessä toimitilassa vai ei.
- Verkkoalustoilla tarjottavan pienimuotoisen majoitustoiminnan tarkastuksia voidaan tehdä myös asiakirjatarkastuksina. Tarkastus tehdään käymällä paikan päällä, mikäli kohteesta tulee valituksia tai on muuten syytä epäillä puutteita tiloissa ja toiminnassa.

3.6 Tarkastuksen sisältö

Terveydensuojelulain mukaisen tarkastuksen tavoitteena on selvittää, aiheutuuko toiminnasta terveyshaittaa tai esiintyykö tarkastuskohteessa sellaisia tekijöitä ja olosuhteita, joiden vuoksi terveyshaitta voi syntyä. Mikäli tarkastuksessa todetaan puutteita toiminnassa tai olosuhteissa, annetaan haitan estämiseksi ja tilanteen korjaamiseksi tarpeelliset ohjeet, toimenpidekehotukset tai -määräykset. Tarkastukseen liittyy tavallisesti aistinvaraista arviointia sekä mahdollisesti mittauksia ja näytteenottoa jatkotutkimuksia varten. Tarkastus voidaan tehdä myös kokonaan tai osittain asiakirjatarkastuksena tai toiminnanharjoittajaa haastatteleamalla. Tarkastuksia tehdään myös yhteistyössä eri viranomaistahojen kanssa. Näin toimitaan esimerkiksi joidenkin koulujen tarkastusten kanssa.

Tarkastuksesta laaditaan tarkastuskertomus. Valviran laatimia Vati-tarkastuslomakepohjia käytetään tarkastuskertomusten laadinnassa. Tarkastusten apuna on käytössä esitietolomake, joka pyydetään täyttämään ja palauttamaan etukäteen. Lomakkeella pyydetään tietoja kohteesta, ja sen toiminnasta ja olosuhteista. Lomakkeen käyttö sujuvoittaa tarkastuksen tekemistä. Kuvaukset tarkastusten yleisestä sisällöstä valvontakohdetyypeittäin on esitetty kappaleessa 3.6.4. Omavalvonta tarkastetaan kaikissa valvontakohdetyypeissä.

3.6.1 Päiväkotien ja koulujen suunnitelmalliset tarkastukset

Kunnallisten päiväkotien ja koulujen suunnitelmalliset tarkastukset pyritään tekemään yhteistyössä mm. kiinteistön ylläpidosta vastaavien tahojen, kouluterveydenhuollon, työterveyshuollon ja työsuojeluvaltuutettujen tai työsuojelupäälliköiden kanssa. Yksityisten päiväkotien ja koulujen tarkastukset pyritään tekemään moniammatillisesti, esimerkiksi yhdessä palvelukoordinaattorin kanssa. Käytännössä on eroja alueen kuntien välillä.

3.6.2 Säteilylain valvonta terveydensuojeluvalvonnan yhteydessä

Säteilylain valvonnasta vastaa Säteilyturvakeskus (STUK). Terveydensuojeluvalvontaan kuuluvan solariumvalvonnan yhteydessä tehdään säteilylain valvontaa STUK:n *Terveydensuojeluviranomaisen solariumtarkastus käyttöpaikalla* -lomakkeen mukaisesti. Terveydensuojelulain mukaisen tarkastuksen yhteydessä säteilylain nojalla havaitut puutteet lähetetään tiedoksi säteilylain valvonnasta vastaavalle STUK:lle. STUK hoitaa tarvittavat jatkotoimenpiteet.

3.6.3 Uimavesien valvonta

EU-uimarantoja ja pieniä yleisiä uimarantoja valvotaan Valviran riskiluokituksen mukaisella valvontatiheydellä. Muita uimapaikkoja, kuten leirintäalueiden uimarantoja ja leirikeskusten rantoja, valvotaan riskiperusteisen arvioinnin mukaan tarvittaessa. Uimarantojen sinilevätilannetta seurataan uimakaudella yhteistyössä mm. ELY-keskuksen, rantojen ylläpitäjien kanssa. Uimarantojen suunnitelmallisten tarkastuskäyntien yhteydessä valvotaan EU-uimarantojen tupakointikiellon toteutumista.

3.6.4 Terveydensuojelulain tarkastusten yleinen sisältö valvontakohdetyypeittäin

Taulukko 2: Talousveden toimittaminen

Valvontakohdetyyppi	Tarkastuksen sisältö
EU-raportoitava vedenjakelualue, vedentoimitus vähintään 1000 m ³ päivässä tai vähintään 5000 henkilölle Muu vedenjakelualue, veden toimitus 10–999 m ³ päivässä tai 50–4999 henkilölle Tukkulaitos (talousvettä toimittavalle laitokselle vettä toimittava toiminnanharjoittaja)	<ul style="list-style-type: none">• Vastaako toiminta siitä tehtyä hakemusta/ilmoitusta ja hyväksymispäätöstä/todistusta• Onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu• Valvontatutkimusohjelma ja sen toteutuman sekä tutkimustulosten arviointi• Henkilöstön talousvesihygieeninen osaaminen• Vedenottamoiden ja niiden ympäristön tarkastus• Häiriötilannesuunnitelma ja varautuminen• Riskinarviointi• Laitoksen suorittama omavalvonta• Tilojen siisteys ja kunto• Vedenottamoiden rakenteiden ja verkoston kunto sekä niiden kunnon seuranta• Saneeraaminen• Kemikaalien käyttö ja varastointi• Vedenlaadusta tiedottaminen
Pieni vedenjakelualue, vedentoimitus alle 10 m ³ päivässä tai alle 50 henkilölle	<ul style="list-style-type: none">• Vastaako toiminta siitä tehtyä hakemusta/ilmoitusta ja hyväksymispäätöstä/todistusta• Onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu• Soveltaen samat kuin yllä• Toiminnan laajuus (elintarvikealan yritykset, julkinen tai kaupallinen toiminta)

Taulukko 3: Kokoontuminen, julkiset huvi ja kokoontumishuoneistot

Valvontakohdetyyppi	Tarkastuksen sisältö
Kerhotilat Nuorisotilat ja leirikeskukset Lasten iltapäiväkerhot ja sisäleikkipuistot	<ul style="list-style-type: none">• Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja todistusta• Onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu

Valvontakohtedyyppi	Tarkastuksen sisältö
	<ul style="list-style-type: none">• Yleinen siisteys, siivousohjelma ja välineet• Rakenteiden ja pintojen kunto ja ylläpito• Pesu- ja pukeutumistilat• Käymälät ja muut sosiaalityilat• Sisäilman laatu ja ilmanvaihto• Toiminnan aiheuttama melu• Asiakasmäärät• Tilojen soveltuminen käyttötarkoitukseen• Harjoitettavan toiminnan laatu• Käytettävän talousveden laatu• Jätehuollon järjestelyt

Taulukko 4: Opetustoiminta, koulut ja oppilaitokset

Valvontakohtedyyppi	Tarkastuksen sisältö
Esiopetus Peruskoulu Lukio Ammattioppilaitos Muut koulut ja oppilaitokset Korkeakoulu ja muu aikuiskoulutus	<ul style="list-style-type: none">• Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja todistusta• Onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu• Yleinen siisteys ja rakenteiden kunto ja ylläpito• Siivousohjelma ja -välineet• Käymälät• Pesu- ja pukeutumistilat• Valaistus• Sisäilman laatu ja ilmanvaihdon riittävyys• Tilojen soveltuminen käyttötarkoitukseen• Harjoitettavan toiminnan laatu• Käytettävän talousveden laatu• Toiminnan aiheuttama melu• Pöly ja haju• Kemikaalien käsittely ja säilytys• Jätehuollon järjestelyt, piha-alueet• Oppilasmäärät ja tilojen riittävyys oppilasmäärään nähden• Sään ääri-ilmiöihin varautuminen

Taulukko 5: Majoitustoiminta

Valvontakohtedyyppi	Tarkastettavat asiat
Hotellit Hostellit	<ul style="list-style-type: none">• Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja todistusta

Valvontakohtetyyppi	Tarkastettavat asiat
Maatilamatkailu Kasarmialueiden majoitustilat	<ul style="list-style-type: none">• Onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu• Yleinen siisteys, siivousohjelma ja välineet• Rakenteiden ja pintojen kunto ja ylläpito• Varustelutaso• Majoitustilat, yleiset tilat, käymälät, pesu- ja saunatilat• Sisäilman laatu ja ilmanvaihto• Toiminnan aiheuttama melu• Asiakasmäärät• Tilojen soveltuminen käyttötarkoitukseen• Harjoitettavan toiminnan laatu• Käytettävän talousveden laatu• Jätehuollon järjestelyt

Taulukko 6: Kauneudenhoitoa ja ihon käsittelyä suorittavat huoneistot ja laitokset

Valvontakohtetyyppi	Tarkastettavat asiat
Kosmetologiset huoneistot Tatuointi ja lävistys Muu ihon käsittely ja hoito Solariumit	<ul style="list-style-type: none">• Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja todistusta• Onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu• Yleinen siisteys ja rakenteiden kunto ja ylläpito• Välinehuolto• Käsienpesupisteet ja työskentelyhygieniat• Siivousohjelma ja -välineet• Käymälät, pesu- ja pukeutumistilat• Valaistus• Sisäilman laatu ja ilmanvaihdon riittävyys• Tilojen soveltuminen käyttötarkoitukseen• Harjoitettavan toiminnan laatu• Käytettävän talousveden laatu

Taulukko 7: Sosiaalihuollon palvelut

Valvontakohtetyyppi	Tarkastettavat asiat
Lasten päiväkodit ja vastaavat Lastenkodit/ lastensuojeluyksiköt ja vastaavat Vanhainkodit ja vastaavat Muut sosiaalialan yksiköt	<ul style="list-style-type: none">• Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja todistusta• Onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu

Valvontakohtetyyppi	Tarkastettavat asiat
	<ul style="list-style-type: none">• Yleinen siisteys ja rakenteiden kunto ja ylläpito• Siivousohjelma ja -välineet• Käymälät• Pesu- ja pukeutumistilat• Vaatteiden käsittely• Valaistus• Ilmanvaihto• Sisäilman laatu• Tilojen soveltuminen käyttötarkoitukseen• Käytettävän talousveden laatu• Melu• Jätehuolto, piha- ja leikkialueet• Henkilömäärät ja tilojen riittävyys henkilömäärään nähden• Piha-alue• Sään ääri-ilmiöihin varautuminen

Taulukko 8: Liikunta ja virkistystoiminta

Valvontakohtetyyppi	Tarkastettavat asiat
EU-uimarannat Pienet yleiset uimarannat	<ul style="list-style-type: none">• Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja todistusta• Onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu• Uimarannan siivous ja jätehuolto• Yleiseen käyttöön tarkoitetut käymälät ja pukeutumistilat• Ovatko vedenlaatutulokset asiakkaiden nähtävillä ilmoitustaululla• Riskit uimaveden laadulle• Kävijämäärät• Asetuksen (177/2008) mukaisille uimarannoille uima-vesiluokitus ja uimavesiprofiili• Tiedottaminen• Häiriötilanteisiin varautuminen
Yleinen allas	<ul style="list-style-type: none">• Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja todistusta• Onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu• Henkilöstön allasvesihygieeninen osaaminen

Valvontakohdetyyppi	Tarkastettavat asiat
	<ul style="list-style-type: none">• Valvontatutkimusohjelma ja sen toteutuminen• Tulosten ja poikkeamien raportointi terveys- ja ympäristöviranomaiselle• Onko poikkeamien johdosta ryhdytty toimenpiteisiin• Allasveden laatuvaatimusten täyttymisen seuranta• Ovatko vedenlaatutulokset asiakkaiden nähtävillä• Vedenpuhdistuslaitteiden toiminta, niiden huolto ja käyttötarkkailu• Ilmanvaihto ja sisäilman laatu• Yleinen siisteys ja siivousjärjestelyt• Sauna- ja pesutilat• Kalusteiden ja pintojen kunto• Jätehuollon järjestelyt• Kemikaalien käsittely ja varastointi• Asiakasmäärät ja kirjanpito niistä
Yleiset saunat	<ul style="list-style-type: none">• Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja todistusta• Yleinen siisteys ja siivousjärjestelyt• Ilmanvaihto ja sisäilman laatu• Kalusteiden ja pintojen kunto• Jätehuollon järjestelyt• Kemikaalien käsittely ja varastointi• Asiakasmäärät ja tilojen riittävyys asiakasmäärään nähden
Urheiluhalli Kuntosali Muu yleinen liikuntatila	<ul style="list-style-type: none">• Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja todistusta• Onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu• Kalusteiden ja pintojen kunto• Tilojen ja välineiden siisteys ja puhdistus sekä huolto ja ylläpito• Ilmanvaihto• Siivousjärjestelyt• Pesu- ja pukeutumistilat• Käymälät• Jätehuolto

3.7 Näytteenotto ja näytteiden tutkiminen

3.7.1 Talousvesilaitokset

Talousvesilaitosten riskinarviointiin perustuvat näytteenottosuunnitelmat hyväksytään vesilaitosten valvontatutkimusohjelman laatimisen yhteydessä. Tutkimustiheys määräytyy vedenjakelualueelle päivittäin toimitettavan tai siellä päivittäin käytettävän veden määrän perusteella. Terveysturvaviranomainen valvoo, että näytteenotto on suoritettu. Kiinteistöihin liittyvissä talousveden valitustapauksissa näytteet ottaa pääsääntöisesti terveysturvaviranomainen.

Vesilaitos voi riskinarviointiin perustuen esittää eri muuttujien poistamista tai tutkimustiheyksien vähentämistä. Muuttujien poistamisen tai tutkimustiheyden vähentämisen ehtona on, että asetuksessa esitetyt edellytykset täyttyvät. Perustelut muuttujan poistamiseksi tai tutkimustiheyden vähentämiseksi on esitettävä valvontatutkimusohjelmassa tai näytteenottosuunnitelmassa. Muuttujien poistaminen tai tutkimustiheyden vähentäminen tulee perustua riskinarviointiin.

Vesilaitos päivittää valvontatutkimusohjelman vähintään viiden vuoden välein yhteistyössä valvontaviranomaisen kanssa, mikäli tarvetta ilmenee, päivitys on tehtävä tiheämmin. Suurten ns. EU-vesilaitosten valvontatutkimusohjelmat saatetaan tiedoksi Oulun seudun ympäristötoimen johtokunnalle.

Suunnitelmalliseen talousveden valvontaan eivät kuulu elintarvikehuoneistojen, päiväkotien, vanhainkotien tms. omaan käyttöön tarkoitetut kaivot. Kyseessä ei ole talousvettä toimittava laitos, koska se ei toimita vettä lopulliselle kuluttajalle vaan käyttää sitä itse.

Talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista on säädetty suurten vesilaitosten osalta sosiaali- ja terveysministeriön (STM) asetuksessa 1352/2015. Pienten vesilaitosten talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista on säädetty STM asetuksessa 401/2001. Talousvesiasetuksiin vuonna 2023 tulevat muutokset huomioidaan valvonnassa.

3.7.2 Uimahallit ja -altaat

Oulun seudun ympäristötoimi laatii vuosittain uima-altaan käyttäjämäärään perustuvan, allaskohtaisen näytteenottosuunnitelman. Uima-allasvesinäytteitä otetaan yhteensä noin 400 vuodessa. Näytteenottotiheys voidaan puolittaa, kun allasveden klooripitoisuutta ja pH:ta mitataan jatkuvatoimisella laitteistolla ja allasveden mikrobiologinen laatu on pysynyt vaatimusten mukaisena kahden edellisen peräkkäisen vuoden aikana. Asetuksen mukaista vähimmäisnäytemäärää (4 kpl) ei kuitenkaan saa alittaa. Mikäli allasveden laatu ei täytä sille asetettuja vaatimuksia, haetaan maksullinen uusintanäyte. Näytteitä otetaan myös silloin, kun epäillään ongelmia veden laadussa. Uima-allasvesien laatuvaatimuksista ja näytteenotosta on säädetty STM asetuksessa (315/2002) uimahallien ja kylpylöiden allasveden valvontatutkimuksista ja laatuvaatimuksista. Näytteet ottaa terveystarkastaja, laboratorio tai

toiminnanharjoittaja. Uima-allastilojen hygieenisyyttä seurataan laboratorion tai terveystarkastajan ottamilla puhtausnäytteillä. Puhtausnäytteitä on otettu noin 600 vuodessa.

3.7.3 Uimarantavedet

Uimarantavesistä otetaan valvontasuunnitelman mukaisia näytteitä uimakauden aikana. Uimakausi on Oulun seudulla 15.6.–31.8. välinen aika. Uimarantavesien näytteenotosta laaditaan ennen uimakauden alkua nk. seurantakalenteri, jossa määritellään näytteenottoajankohdat. EU-uimarannoilta otetaan näytteitä vähintään neljä kertaa siten, että ensimmäinen näytteenotto on ennen uimakauden alkua. Pieniltä yleisiltä uimarannoilta otetaan näyte kolme kertaa uimakauden aikana. Lisäksi valvotaan muiden uimapaikkojen veden laatua pääsääntöisesti riskiperusteisen arvioinnin mukaisesti 1–2 kertaa uimakauden aikana.

Talviuintipaikoista otetaan talviuintikaudella kaksi näytettä. Talviuintikausi on 1.9.–14.6. Oulun seudulla.

Uimarantavesien laatuvaatimuksista ja näytteenotosta on säädetty EU-rantojen osalta STM asetuksessa (177/2008) yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta. Muita virallisia rantoja ja veden laatua valvotaan pienten yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta annetun STM asetuksen (354/2008) mukaisesti.

3.7.4 Puhtausnäytteet

Puhtausnäytteitä voidaan ottaa puhtaanapidon toimivuuden varmistamiseksi eri kohteista. Puhtausnäytteitä otetaan esimerkiksi päiväkodeissa lasten korkeudella olevista kosketuspinnosta, wc-tiloista ja ruokailuun käytettävistä pöytäpinnoista. Mikäli on syytä epäillä puhtaanapidon riittävyttä, voidaan näytteenotosta ja analysoinnista aiheutuneet kustannukset periä toimijalta. Osa puhtausnäytteenotosta ostetaan laboratoriolta.

3.7.5 Muu näytteenotto

Sisäilman terveyshaitan selvittämiseen tarvittavat tutkimukset näytteenottoineen toiminnanharjoittaja ostaa kyseiseen toimintaan erikoistuneilta yrityksiltä. Tutkimussuunnitelma ja tutkimuksessa käytetyt menetelmät tulee ennakkoon hyväksyttävä valvovalla tarkastajalla. Asumisterveyteen liittyvät tutkimukset tulee tehdä laboratoriossa, jonka Ruokavirasto on hyväksynyt terveydensuojelulain (763/1994) nojalla tai kansallisessa asiantuntijalaboratoriossa (THL).

3.7.6 Näytteenottajan pätevyys

Talous- ja uimavesinäytteet voi Valviran ohjeistuksen mukaan ottaa muukin kuin terveydensuojeluviranomainen. Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on kuitenkin varmistettava näytteiden ottajan pätevyys. Näytteenottajan on tunnettava vesinäytteenottoon liittyvät yleiset periaatteet. Suositeltavinta olisi, että näytteenottajalla on ympäristönäytteenottajan henkilösertifiointi (erikoistumisalana talous- ja uimavedet), mutta

näytteenottajan pätevyys voidaan katsoa riittäväksi myös silloin, kun toiminnanharjoittajan näytteenottajalla on voimassa oleva vesityökortti (talous- tai uimavesi) ja riittävästi kokemusta oman alansa näytteenotosta sekä mieluiten perehdytys sertifiointin suorittaneen henkilön toimesta.

Ulkopuolisen asiantuntijan (esim. laboratorio) pätevyys voidaan katsoa riittäväksi silloin, kun näytteenottajalla on ympäristönäytteenottajan henkilösertifiointi (erikoistumisalana talous- ja uimavedet) tai laboratorioalan koulutus ja vähintään vuoden kokemus vesianalytiikasta sekä mieluiten perehdytys sertifiointin suorittaneen henkilön toimesta. Perehdytyksestä ja näytteenotto-ohjeista tulee olla kirjalliset dokumentit, jotka on pyydettyäessä esitettävä terveydensuojeluviranomaiselle. Terveydensuojeluviranomainen voi kontrolloida näytteenottajan pätevyyden sopivaksi katsomallaan tavalla.

3.8 Muu kuin suunnitelmallinen valvontatyö

Suunnitelmallisen valvonnan ulkopuolisiin tehtäviin kuuluvat mm. laivatarkastukset, sisäilmatyöryhmätyöskentely ja asumisterveyden valvonta sekä muut terveyshaittaepäilyt. Asumisterveysvalvontaan kuuluu neuvonta ja ohjaaminen sekä terveyshaittaepäilyihin liittyvät asunnontarkastukset. Asumisterveysvalvontaan kuuluu terveydensuojelun henkilöstöresurssista noin 1,5 henkilötyövuotta.

Oulun seudun ympäristötoimi osallistuu valvomiensa kohteiden sisäilmatyöryhmätyöskentelyyn. Sisäilmatyöryhmätyöskentelyssä on erilaisia toimintatapoja valvonta-alueen eri kunnissa. Sisäilmatyöryhmien määrä vaihtelee, mutta niitä on ollut noin kymmenessä kohteessa.

Oulun seudulla tehdään myös kansainväliseen sopimukseen kuuluvia alusten saniteettitarkastuksia. Valvontayksiköt, joiden alueella on satama, ovat valtuutettu myöntämään todistuksia alusten saniteettitarkastuksista Maailman terveysjärjestön (WHO) kansainvälisen terveys sääntöjen mukaisesti. Oulun seudun ympäristötoimi noudattaa kansallista soveltamisohjetta sellaisissa tilanteissa, että aluksella havaitaan vakavia terveysuhkia. Alusten saniteettitarkastuksia tehdään vuosittain noin 10 kpl.

Häiriötilanteisiin varautuminen ja häiriötilanteiden harjoittelu sekä selvittäminen kuuluvat myös valvontasuunnitelman ulkopuoliseen työhön. Häiriötilanteessa resurssit suunnataan ensisijaisesti häiriötilanteen hoitamiseen. Häiriötilanteita voi joutua selvittämään myös virkaajan ulkopuolella.

3.9 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Terveydensuojelulain valvonnan kattavuus arvioidaan valvontakohdetyypeittäin Valviran ohjeen mukaisesti. Kattavuus kuvataan liittämällä arviointiin selvitys toteutuneiden tarkastusten lukumäärästä ja näytteenotosta valvontakohdetyypeittäin.

Suurten ns. EU-vesilaitosten osalta valvontatutkimusten tulokset on aiemmin toimitettu aluehallintovirastoon vuosittain maaliskuun loppuun mennessä. Kansallisen talusvesiasetuksen muutoksen myötä, valvontatutkimusten tulokset siirretään kansalliseen verkkopalveluun, eikä erillistä raportointia enää tehdä.

EU-uimarantojen uimavesi-näytteiden tulosten tiedot toimitetaan aluehallintovirastoon vuosittain heti uimakauden jälkeen syyskuun loppuun mennessä.

3.10 Laki- ja säädösperusteet ja Valviran ohjeet

- Valvira: Valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma vuosille 2020–2024
- Terveydensuojelulaki (763/1994)
- Terveydensuojeluasetus (1280/1994)
- Säteilylaki (859/2018) 15 §
- STM asetus (1352/2015) talusveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista
- STM asetus (401/2001) pienten yksiköiden talusveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista
- STM asetus (315/2002) uimahallien ja kylpylöiden allasveden valvontatutkimuksista ja laatuvaatimuksista
- STM asetus (177/2008) yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta
- STM asetus (354/2008) pienten yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta
- Valtioneuvoston asetus elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämisestä 1365/2011
- Asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 380/2009
- STM asetus (545/2015) asunnon ja muun oleskelutilanterveydellisistä olosuhteista sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista, ns. asumisterveysasetus
- Valtioneuvoston asetus elintarvikelain, rehulain ja terveydensuojelulain nojalla tutkimuksia tekevistä laboratorioista 19.2.2015/152
- Asumisterveysasetuksen soveltamisohje (8/2016), päivityksineen
- Valviran ohje 7/2020: Ohje asunnon terveyshaitan selvittämisprosessiin
- Valviran ohje 2/2017: Allasvesiasetuksen soveltamisohje, uima-allasveden laatu ja valvonta
- Valviran ohje 12/2018: Ohje koulun ja päiväkodin olosuhdevalvontaan, terveyshaitan ennaltaehkäisemiseen sekä selvittämiseen
- Valviran ohje 5/2020: Talusvesiasetuksen soveltamisohje (Ohjeen liitteenä on talusvesiasetus, juomavesidirektiivi ja valvontatutkimusohjelmamalli, jota uudistettiin vuonna 2019.)
- Valviran ohje 22/2018: Terveydensuojelulain mukaisissa tutkimuksissa käytettävät menetelmät
- Valviran ohje 4/2019: Uimavesivälitteisen epidemian selvittäminen
- Valviran ohje Alusten tarkastusta ja saniteettitodistusten myöntämistä koskeva WHO:n käsikirja, Suomen kansallinen soveltamisohje, päivitys 2018

- Valviran ohje Talviuintipaikan uimaveden valvonta 2012 (Dnro 6599/11.02.02.02/2009)
- Valviran ohje Terveydensuojelulain 13 §:n mukaisen ilmoitusvelvollisuuden soveltamisohje (3.6.2022 Dnro V/19731/2022)
- Puun pienpolton savuhaittatapausten käsittely (Ympäristöministeriön julkaisuja 2022:21)

3.11 Liitteet

[Liite 2. Terveydensuojelulain valvontakohteiden lukumäärä ja tarkastustiheys 2023](#)

4 OULUN SEUDUN YMPÄRISTÖTOIMEN TUPAKKALAIN VALVONTASUUNNITELMA 2023

4.1 Johdanto

Tupakkalain valvontasuunnitelman laatimista ohjaavat tupakkalaki ja tupakkalain valtakunnallinen valvontaohjelma 2020–2024. Oulun seudun ympäristötoimen valvontasuunnitelman päivitys vuodelle 2023 on laadittu Valviran laatiman valtakunnallisen valvontaohjelman ja siihen tehdyn päivityksen (2023–2024) pohjalta.

Tupakkalaissa säädetään toimenpiteistä, joilla ehkäistään tupakkatuotteiden käytön aloittamista ja nikotiiniriippuvuuden syntymistä sekä edistetään tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden käytön lopettamista ja suojellaan väestöä altistumiselta niiden savulle. Lain tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen.

Tavoitteena on ehkäistä nuoria aloittamasta tupakkatuotteiden käyttöä ja nikotiiniriippuvuuden syntymistä sekä kannustaa ihmisiä lopettamaan tupakkatuotteiden käyttö. Lailla halutaan myös vähentää tupakoimattomien altistumista tupakansavulle. EU:n tupakkatuotedirektiivi edellyttää muun muassa, että tunnusomaiset maut eli muut kuin tupakkamaut kielletään savukkeista ja kääretupakasta.

Säätelyn piirissä ovat tupakkatuotteiden lisäksi sähkösavukkeet ja niissä käytettävät nesteet. Nikotiininesteiden myynti on luvanvaraista eikä nesteissä saa olla esimerkiksi karkki- ja hedelmämakuja. Sähkösavukkeita ei saa käyttää tupakoimattomissa tiloissa eikä pitää esillä vähittäismyynissä. Tupakkalaki velvoittaa tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden tukkumyyjiä tekemään ilmoituksen valvovalle viranomaiselle.

4.1.1 Lainsäädäntömuutokset

Tupakkalain muutos astui voimaan toukokuussa 2022. Kunnan tupakkavalvonnan kannalta keskeisiä muutoksia olivat mm. uimarantojen ja leikkikenttien tupakointikiellot. Tupakkalain muutoksessa oli myös uutta sääntelyä koskien omavalvontaa sekä pakkausten ja tuotteiden yhdenmukaisuutta. Pakkauksia ja tuotteiden yhdenmukaisuutta koskeva sääntely ja tupakkatuotteiden maustamiseen tarkoitettujen tuotteiden myyntikielto tulee voimaan siirtymäajan jälkeen 1.5.2023.

4.2 Tupakkalain valvonnan painopisteet 2020–2024

Tupakkalain valvonnan painopisteiden valinnassa on huomioitu ympäristöterveydenhuollon yhteisen valvontaohjelman teemat yhtenäinen valvonta ja yhteistyö. Painopisteiden avulla kohdennetaan valvonnassa resursseja suunnitelmallisesti ja riskiperusteisesti sekä huomioidaan mahdollisista lainsäädäntömuutoksista aiheutuvat uudet tarpeet. Painopisteet on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1: Tupakkalain valvonnan painopisteet

Toimintavuosi	2020	2021	2022	2023	2024
Painopiste	Laittoman kaupan ehkäisy ja viranomaisten välinen yhteistyö		Tuotevalvonta ja markkinoinnin valvonta		
	Omavalvonnan tukeminen ja yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa				

4.2.1 Omavalvonnan tukeminen

Tupakkalain valvonta tukeutuu viranomaisvalvonnan lisäksi toiminnanharjoittajien itse harjoittamaan valvontaan ja toiminnansäätelyyn. Tupakkalaissa omavalvontasuunnitelman laatimisvelvollisuudesta on erikseen säädetty tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden myynnin sekä tupakointilallisten ravitsemisliikkeiden osalta. Näiltä osin omavalvonta on elinkeinonharjoittajalle pakollista.

Tupakkalain vuoden 2022 päivityksen myötä elinkeinonharjoittajan omavalvontavelvollisuutta on laajennettu koskemaan myytävän olevien tuotteiden lainmukaisuuden valvontaan siten, että toimijan tulee varmistua vähittäismyyntipakkausten merkintöjen laillisuudesta. Toimijan tulee myös varmistua, että tuotteista on tehty tupakkalaissa säädetyt ilmoitukset.

Toiminnanharjoittajien omavalvontaa ja sen toimivuutta arvioidaan tarkastuskäynneillä sekä ennen tarkastusta tutustumalla toimipaikan sähköiseen omavalvontasuunnitelmaan. Painopisteen tavoitteena on toiminnanharjoittajien omavalvonnan toimivuuden edistäminen. Tavoitteena on myös lisätä valvonnan näkyvyyttä ja vaikuttavuutta sekä edistää valvontakohteista tehtävää riskinarviointia.

4.2.2 Yhteistyö ehkäisevän päihdetyön (EPT) kanssa

Valtakunnallisen valvontaohjelman teemana oleva yhtenäinen valvonta ja yhteistyö tukee tupakkalain valtakunnallisen valvontaohjelman toista painopistettä, yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa. Vuosina 2020–2024 ympäristöterveydenhuolto osallistuu mahdollisuuksien mukaan ehkäisevää päihdetyötä harjoittavien tahojen toimintaan.

Painopisteen tavoitteena on kehittää tupakkalakia valvovien viranomaisten ja ehkäisevän päihdetyön yhteistyötä niin, että yhteistyön tulokset tukisivat sekä tupakkalain että EPT-lain tavoitteiden toteutumista. Oulun seudun ympäristötoimi tekee yhteistyötä Oulun Pakan tarjontatyöryhmän kanssa.

4.2.3 Tuotevalvonta ja markkinoinnin valvonta

Vuosina 2022–2024 toteutetaan teemaa yhdenmukaisesta valvonnasta ja yhteistyöstä keskittymällä valvonnassa niihin osa-alueisiin, joissa kunnilla ja Valviralla on päällekkäistä valvontatoimivaltaa.

Tarkastuksilla ei tehdä varsinaista tuotevalvontaa, vaan valvotaan yleisellä tasolla täyttävätkö, vähittäismyyntipakkaukset niille säädetyt vaatimukset. Tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden

ja vähittäismyyntipakkausten uusien pakollisten merkintöjen valvontaa suoritetaan osana myyntipaikan valvontaa silloin, kun tarkastus kattaa myös vähittäismyyntipakkausten merkinnät. Mikäli havaitaan myynnissä vähittäismyyntipakkauksia, joiden säännöstenmukaisuus on kyseenalainen tai jotka ovat ilmeisen lainvastaisia, ilmoitetaan asiasta Valviralle.

Päällekkäistä valvontatoimivaltaa Valviralla ja kunnalla on myös markkinointikiellon valvonnassa. Oulun seudun ympäristötoimi valvoo, ettei tupakkalaissa olevaa markkinointikieltoa rikota sen alueella. Laaja-alaisesti toteutetuista markkinointitoimista ilmoitetaan Valviralle.

Tupakkalain alaisten tuotteiden vähittäismyyntipakkauksiin sekä myyntipäällyksiin on tullut uusia merkintävaatimuksia nk. kertakäyttömuovidirektiivin (SUP-direktiivi) myötä. Merkintävaatimukset koskevat 23.8.2021 alkaen markkinoille saatettuja suodattimellisia tupakkatuotteita sekä suodattimia, joita käytetään yhdessä tupakkatuotteiden kanssa. Mikäli tupakkalain myynnin valvonnassa havaitaan tuotteita, joista puuttuvat SUP-direktiivin mukainen merkintä, ilmoitetaan asiasta Tukesille.

4.3 Tupakkalain valvonnan resurssit

Tupakkalain mukaiseen valvontaan on varattu noin 1 htv. Pääsääntöisesti tupakkalain mukaista valvontaa tekee yksi tarkastaja. Hän tekee lisäksi terveydensuojelulain mukaista valvontaa. Myös kahdella muulla terveydensuojelulain mukaista valvontaa pääsääntöisesti tekevällä tarkastajalla on tupakkalain mukaisia tehtäviä. Kaikki päiväkotien ja koulujen sekä EU-uimarantojen terveydensuojelulain mukaista valvontaa tekevät tarkastajat valvovat tarkastusten yhteydessä tupakointikieltojen noudattamista.

4.4 Tupakkalain mukaiset hakemukset ja ilmoitukset

4.4.1 Myyntiluvat ja ilmoitukset

Oulun seudun ympäristötoimi myöntää alueellaan myyntipaikkakohtaisen vähittäismyyntiluvan elinkeinotoiminnassa tapahtuvaan tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myyntiin, jos hakija on esittänyt laissa mainitut asiapaperit ja selvitykset. Myyntiluvasta peritään Oulun seudun ympäristötoimen taksan mukainen maksu. Oulun seudun ympäristötoimi myöntää myös alueellaan lääkelain mukaisen nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntiluvan. Oulun seudun ympäristötoimi käsittelee alueensa tukkumyynti-ilmoitukset ja nikotiininesteiden vähittäismyynti-ilmoitukset.

Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden sekä nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntilupahakemusten sekä nikotiininesteiden ja tukkumyynti-ilmoitusten käsittelymaksut perustuvat edelleen niiden käsittelystä aiheutuneisiin todellisiin kustannuksiin.

4.4.2 Hakemus tupakointikiellon määräämisestä asuntoyhteisöön

Tupakkalain mukaan asuntoyhteisö voi hakea kunnalta tupakointikiellon määräämistä asuntoyhteisön rakennuksen huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin ja huoneistojen sisätiloihin. Tupakointikieltoa koskevan hakemuksen käsittelystä perittävä maksu perustuu hakemuksen käsittelystä aiheutuviin kustannuksiin.

4.5 Tarkastukset ja niiden sisältö

Kunta valvoo tupakkalain ja sen nojalla annettujen säännösten toteutumista alueellaan,

- 1) tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden myyntiä ja muuta luovuttamista sekä omavalvontaa koskevien säännösten noudattamista;
- 2) tupakkalaissa säädettyjen markkinointi- ja esilläpitokieltoja koskevien säännösten noudattamista;
- 3) tupakointikieltoja ja -rajoituksia koskevien säännösten noudattamista.

Tupakkalain mukaisen tarkastuksen tavoitteena on selvittää, ovatko tarkastuksen kohteen tilat ja toiminta tupakkalaissa asetettujen vaatimusten mukaisia. Tarvittaessa annetaan ohjeita, toimenpidekehotoja ja määräyksiä, jotta lain edellytykset toteutuvat. Tarkastukseen liittyy tavallisesti aistinvaraista tarkastelua ja arviointia. Valviran laatimia Vati-tarkastuslomakepohjia käytetään tarkastuskertomusten laadinnassa.

Tupakkalain suunnitelmallinen valvonta tehdään pääasiallisesti erillisenä tarkastuksena seuraaviin toimintaluokkiin:

- 1) Tupakointikiellot ja -rajoitukset sekä
- 2) Tupakkatuotteiden myynti, mainonta ja esilläpito

Suunnitelmallisen valvonnan kohteita ovat esimerkiksi tupakointitilalliset ravintolat sekä tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäis- ja tukkumyyntipaikat.

Suunnittelemattomat valvontatapaukset ovat ensisijaisia suunniteltuihin nähden, sillä niissä on taustalla usein epäily, että tupakkalakia on rikottu.

4.5.1 Tupakointikieltojen ja -rajoitusten valvonta

Tupakointikieltojen ja -rajoitusten suunnitelmalliseen valvontaan kuuluvat tupakointitilalliset ravintolat. Tupakkalain mukaisella tarkastuskäynnillä tupakointitilalliseen ravitsemisliikkeeseen käytetään ensisijaisesti aistihavaintoihin perustuvaa arviointia. Säännöllisen valvonnan piiriin kuulumattomat kohteet tarkastetaan tarvittaessa ilmoitusten perusteella. Muun ympäristöterveydenhuollon valvonnan yhteydessä puututaan tupakkalain kieltojen ja rajoitusten rikkomuksiin muun muassa, EU-uimarannoilla ja päiväkotien ja koulujen sisätiloissa ja ulkoalueilla. Tupakointitilallisten ravintoloiden tarkastusten yleinen sisältö on esitetty taulukossa 2.

4.5.2 Tupakkatuotteiden myynti, mainonta ja esilläpito

Tupakkalain soveltamisala koskee tupakkatuotteiden lisäksi myös sähkösavukkeita, niissä käytettäviä nesteitä sekä poltettavaksi tarkoitettuja kasviperäisiä tuotteita (esim. yrttisavukkeita, vesipiipputupakkaa). Tupakkatuotteiden myynnin, mainonnan ja esilläpidon tarkastusten yleinen sisältö on esitetty taulukoissa 2 ja 3.

Taulukko 2: Tupakointikieltojen ja rajoitusten suunnitelmallinen valvonta

Valvottava asia	Tarkastuksella huomioidaan
Tupakointitila	<ul style="list-style-type: none">Tupakointitilan käytön vaatimukset, hyväksyntä, rakenne, koko ja sijainti, ilmanvaihto ja laitteistoTupakointitilassa työskentelyä koskevat vaatimukset ja tilan tuuletusRavitsemisliikkeen tupakointitilan käyttö ja valvonta sekä muut merkinnät
Omavalvonta	<ul style="list-style-type: none">Ravitsemisliikkeen tupakointitilan omavalvontasuunnitelma ja siihen liittyen tupakointikieltojen ja –rajoitusten valvonta tilanhaltijan toimesta sekä ilmanvaihdon tarkistaminen ja kirjaaminen.
Opasteet	<ul style="list-style-type: none">Tupakointikielto-opasteet.

Taulukko 3: Myynnin, mainonnan ja esilläpidon valvonta

Valvottava asia	Tarkastuksella huomioidaan
Myynti ja myyntilupa	<ul style="list-style-type: none">Myyntiä ja myyntilupaa koskevat yleiset asiatViranomaiselle ilmoitettujen tietojen oikeellisuusMyyntiä koskevat ikärajat
Omavalvonta	<ul style="list-style-type: none">Omavalvontasuunnitelma, sen yleinen vaatimustenmukaisuus ja saatavuus sekä työntekijöiden perehdytys.
Myyntipiste	<ul style="list-style-type: none">Jatkuva valvontaMyyntikieltoilmoitus ja sen esilläpitoMyyntilupa-asiakirjan esilläpitoTuotteiden sijoittelu myyntipisteessä (ml. esilläpitokielto)Kuvasto ja luettelo
Tuotteet	<ul style="list-style-type: none">Tupakkatuotteiden, sähkösavukelaitteiden sekä

Valvottava asia	Tarkastuksella huomioidaan
	<p>täyttösäiliöiden ja nesteiden ominaisuuksien lainmukaisuus</p> <ul style="list-style-type: none">• Ilmoitukset tupakkatuotteista, poltettavaksi tarkoitetuista kasvipörsäisistä tuotteista, sähkösavukelaitteista ja nesteistä.• Tupakkatuotteiden, sähkösavukelaitteiden ja nesteiden sekä poltettavaksi tarkoitettujen kasvipörsäisten tuotteiden myynti vähittäismyyntipakkauksissa• Vähittäismyyntipakkausten sisältämä merkinnät ja tieto (mm. terveysvaroitukset) ja kielletyt merkinnät• Tupakkatuotteiden osalta vähittäismyyntipakkausten muoto ja koko sekä savukkeen ulkoasu.• Nikotiininesteen myynti täyttösäiliöissä, kertakäyttöisessä sähkösavukkeessa tai patruunassa• Nikotiininestettä sisältävän sähkösavukkeen ja/tai täyttösäiliön koko, täyttösäiliön ja nikotiininesteen ulkoasu.
Muut kiellot ja rajoitukset	<ul style="list-style-type: none">• Tiettyjen tuotteiden myyntikielto• Etämyyntikielto• Automaattisten myyntilaitteiden kieltö• Hintahyvityksen kieltö• Markkinointikieltö• Tukkumyynnin rajoitukset
Laittoman kaupan ehkäiseminen	<ul style="list-style-type: none">• Tunnistekoodit ja niiden tarkastaminen• Jäljitettävyyssjärjestelmän mukaiset kirjaukset
Jätelaki	<ul style="list-style-type: none">• Jätelain mukaiset kertakäyttömuovituotteita koskevat merkinnät

4.6 Tarkastustiheys ja tarkastuksiin keskimääräisesti käytettävä aika

Valvontasuunnitelman tarkastustiheys perustuu Valviran laatimaan valtakunnalliseen valvontaohjelmaan vuosille 2020–2024 ja päivitykseen vuosille 2023–2024. Riskinarvioinnin perusteella kohdekohtaista tarkastustiheyttä voidaan lisätä tarpeeksi katsomalla määrällä.

Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myynnin osalta valtakunnallisen valvontaohjelman tarkastustiheyttä ei ole perusteltua vähentää riskiarvioinnin perusteella.

Tupakkalain mukaiset tarkastukset on suunniteltu Valviran antama ohjeen mukaan. Eri kohdetyyppien tarkastustiheydet on esitetty taulukossa 4. Oulun seudun ympäristötoimen tupakkalain valvontakohteiden lukumäärä, suunnitellut tarkastustiheydet ja tarkastuksiin keskimäärin käytettävä aika on esitetty liitteessä 3.

Taulukko 4: Tupakkalain kohdetyyppien tarkastustiheydet Valviran ohjeen mukaan

Tupakkalain mukainen kohdetyyppi		Tarkastustiheys / vuosi
Tupakointikiellot ja rajoitukset	Ravintola tai muu ravitsemisliike, jossa on erillinen tupakointitila	0,3
Tupakkatuotteiden myynti, mainonta ja esilläpito	Vähittäismyynti (myös tukkumyymälät, joissa on vähittäismyyntiä)	0,5
	Tupakkatuotteiden tukkumyynti	0,3

4.7 Muut tupakkalain mukaiset asiat

Tupakkalain valvonnassa ei rutiiniluonteisesti oteta näytteitä. Tupakkatuotteita, sähkösavukkeita, nikotiininesteitä, tupakointivälineitä ja tupakan vastikkeita otetaan tarvittaessa näytteeksi ja tutkimuksiin.

Kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvän säännöllisen ja suunnitelmallisen valvonnan lisäksi on huomioitava muu kunnan tehtävänä oleva tupakkalain tarkoittama valvonta. Tällaista ei-suunnitelmallista toimintaa ovat esimerkiksi erilaiset yllättävät valvontatapaukset. Kyseeseen voivat tulla esimerkiksi valitukset, jotka koskevat tupakan ja vastaavien tuotteiden myyntiä alaikäisille, myyntiluparikkomuksia, mainontaa, tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, sähkösavukkeiden, nikotiininesteiden tai niiden tavaramerkkien esilläpitoa tai tupakointikieltojen rikkomista.

Voimavaroja vaativat myös tupakkalain vähittäismyyntilupahakemusten ja tukkumyynti-ilmoitusten käsittely, toimiminen tupakkalain asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana sekä toiminnan kehittäminen. Tupakkalain noudattamista valvotaan myös tarpeen mukaan ulkoalueilla järjestettävissä yleisissä tilaisuuksissa.

4.7.1 Nikotiinivalmisteiden myynnin valvonta

Kunnan valvontaviranomaisen tehtävistä on säädetty lääkelaisissa (395/1987), jossa todetaan, että kunnan tulee omasta aloitteestaan, ja tehtyjen ilmoitusten perusteella tarkastaa nikotiinivalmisteiden varastointi- ja myyntipaikkoja sekä valvoa nikotiinivalmisteiden myyntiä. Tupakkalain mukaisen tarkastuksen yhteydessä on tarkoituksenmukaista tarkastaa myös

lääkelain mukainen nikotiinikorvaustuotteiden myynti. Nikotiinivalmisteiden myyntipaikkoja on 136 ja niihin tehdään vuosittain noin 60 tarkastusta.

Valvira pitää yllä julkista tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden tukku- ja vähittäismyyntiluparekisteriä. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea ylläpitää nikotiinivalmisteiden myyntiluparekisteriä.

4.8 Laki- ja säädösperusteet

- Tupakkalaki (549/2016)
- Valtioneuvoston asetus tupakointitiloista ja tupakointikiellon hakemisesta asuntoyhteisöön (601/2016)
- STM:n asetus tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden vähittäismyynnistä (593/2016)
- STM:n asetus tupakkatuotteita ja vastaavia tuotteita koskevista standardeista ja ilmoituksista (592/2016)
- STM:n asetus tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden vähittäismyyntipakkausten varoitusmerkinnöistä (591/2016)
- STM:n asetus tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten jäljitettävyydestä ja turvaominaisuuksista (290/2019)
- Valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma vuosille 2020–2024 ja sen päivitys vuosille 2023–2024
- Lääkelaki (395/1987)
- Jätelaki (646/2011)
- Valtioneuvoston asetus eräistä muovituotteista (771/2021)

4.9 Liitteet

[Liite 3. Tupakkalain valvontakohteiden lukumäärä ja tarkastustiheys 2023](#)

